

REGULACIJA MEDIJA

Studija pravnog okvira Regulatornog tela Srbije i usaglašavanje sa evropskim standardima

Harmonizovanje horizonta:
ka EU standardima
i zaštiti ljudskih prava

Deirdre Kevin

Ekspertkinja Saveta Evrope

Sufinansira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

Sufinansira i sprovodi
Savet Evrope

Ova studija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije i Saveta Evrope, kroz zajednički program „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku“. Studija je razvijena u okviru projekta „Sloboda izražavanja i medija u Srbiji (JUFREX)“ (2019-2022) i objavljena u okviru projekta „Zaštita slobode izražavanja i medija u Srbiji (PROFREX)“ (2023-2026).

Sadržaj je isključiva odgovornost autorke i ni u kom slučaju ne predstavlja zvanične stavove Evropske unije ni Saveta Evrope.

Dozvoljena je reprodukcija izvoda (do 500 reči), osim za komercijalne svrhe, pod uslovom da je očuvan integritet teksta, da se izvod ne koristi izvan konteksta, da ne daje nepotpune informacije niti na neki drugi način dovodi čitaoca na pogrešne zaključke o njegovoj prirodi, obimu ili sadržaju teksta. Izvor teksta je uvek obavezno navesti na sledeći način “© Savet Evrope, 2023”. Sve druge zahteve za reprodukciju/prevod dela i celog teksta, treba uputiti Direktoratu za komunikacije, Savet Evrope (F-67075 Strasbourg Cedex ili na publishing@coe.int).

Svu ostalu korespondenciju koja se odnosi na ovu publikaciju treba uputiti na adresu: Generalna direkcija za ljudska prava i vladavinu prava, Odeljenje za informaciono društvo, Avenue de l'Europe F-67075 Strasbourg Cedex, France, Tel. +33 (0)3 88 41 20 00, E-mail: Horizontal.Facility@coe.int

© Savet Evrope, 2023. Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uslovima

Fotografija: ©Shutterstock

Sadržaj

1	SPISAK SKRAĆENICA	3
2	UVOD I KONTEKST STUDIJE	4
3	METODOLOGIJA	6
4	DIREKTIVA O AUDIOVIZUELNIM MEDIJSKIM USLUGAMA: KLJUČNE PROMENE	7
4.1	PREGLED IZMENA.....	7
4.2	NEOPHODNE IZMENE I DOPUNE ZAKONODAVNOG OKVIRA.....	7
4.2.1	<i>Obim, definicije i nadležnost.....</i>	7
4.2.2	<i>Širi ciljevi i evropski standardi.....</i>	8
4.2.3	<i>Sloboda izražavanja.....</i>	9
4.2.4	<i>Sloboda prijema i reemitovanja usluga .....</i>	9
4.2.5	<i>Zabrana nezakonitog i štetnog sadržaja .....</i>	9
4.2.6	<i>Zaštita maloletnika .....</i>	10
4.2.7	<i>Dostupnost audio-vizuelnih medijskih usluga .....</i>	10
4.2.8	<i>Nezavisnost regulatornih tela.....</i>	11
4.2.9	<i>Transparentnost vlasništva .....</i>	11
4.2.10	<i>Evropska dela .....</i>	12
4.2.11	<i>Proširenje opsega Direktive platformama za razmenu video-zapisa .....</i>	12
4.3	ULOGA I OVLAŠĆENJA REGULATORA U IMPLEMENTACIJI AVMS-A.....	13
4.3.1	<i>Aktuelna ovlašćenja i nadležnosti RT – potreba za proširenjem .....</i>	13
4.3.2	<i>Sekundarni akti: Pravilnik, uputstva i preporuke .....</i>	14
4.4	POTENCIJALNE POTREBE U OKVIRU PROFREX PROJEKTA.....	16
5	ZAKON O DIGITALNIM USLUGAMA	17
5.1	SPECIFIČNI CILJEVI DSA-A I ZAŠTITA OSNOVNIH PRAVA.....	17
5.2	KOJE USLUGE SU U DELOKRUGU DSA.....	18
5.3	PREGLED OBAVEZA.....	18
5.3.1	<i>Kontakt tačke, odredbe i uslovi za korisnike, način za obaveštavanje o nezakonitom sadržaju.....</i>	18
5.3.2	<i>Onlajn platforme: odredbe i uslovi za korisnike, sredstva za obaveštavanje o nelegalnom sadržaju.....</i>	19
5.3.3	<i>Veoma velike onlajne platforme i veoma veliki onlajn pretraživači .....</i>	19
5.4	GDE DSA DOPUNJAVA DIREKTIVU O AUDIOVIZUELNIM MEDIJSKIM USLUGAMA.....	20
5.4.1	<i>Različita polja .....</i>	20
5.4.2	<i>"Odgovarajuće mere" naspram jasnih obaveza za VSP-e.....</i>	21
5.4.3	<i>Odredbe i uslovi .....</i>	21
5.4.4	<i>Oglašavanje i komercijalne komunikacije .....</i>	22
5.4.5	<i>Zaštita maloletnika .....</i>	23
5.4.6	<i>Trusted flaggers (pouzdani prijavljivači) .....</i>	23
5.4.7	<i>Perspektiva ERGA-e .....</i>	25
5.5	SPROVOĐENJE DSA-A	26
5.5.1	<i>Uloga koordinatora digitalnih usluga .....</i>	26
5.5.2	<i>Evropski odbor za digitalne usluge.....</i>	27
5.6	NACIONALNI PRISTUPI, ULOGA RT I SARADNJA	27
5.6.1	<i>Određivanje koordinatora digitalnih usluga (KDU) .....</i>	28
5.6.2	<i>Ključni značaj saradnje na nacionalnom nivou .....</i>	28
5.7	POTENCIJALNE POTREBE U OKVIRU PROJEKTA PROFREX.....	30

6	NAPOMENA O AKCIONOM PLANU EVROPSKE DEMOKRATIJE	31
7	EVROPSKI ZAKON O SLOBODI MEDIJA (EMFA)	32
7.1	PREGLED	32
7.2	ZAŠTITA UREDNIČKOG INTEGRITETA, IZVORI NOVINARSTVA	32
7.3	JAVNI SERVISI	32
7.4	TRANSPARENTNOST VLASNIŠTVA NAD MEDIJIMA	33
7.5	EVROPSKI ODBOR ZA MEDIJSKE USLUGE.....	33
7.6	TRANSPARENTNOST DRŽAVNOG OGLAŠAVANJA.....	34
7.7	MERENJE KORISNIKA MEDIJSKIH SERVISA	34
7.8	ZAŠTITA MEDIJSKOG PLURALIZMA	34
7.9	ZAŠTITA MEDIJSKIH SADRŽAJA NA VEOMA VELIKIM PLATFORMAMA	35
7.10	DODATNI ELEMENTI PREDLOGA.....	35
7.11	POTENCIJALNA ULOGA NACIONALNIH REGULATORNIH ORGANA ZA MEDIJE	35
7.12	POTENCIJALNE POTREBE U OKVIRU PROJEKTA PROFREX.....	35
8	REFERENCE	37

1 SPISAK SKRAĆENICA

	Puna referenca
AKK	Audiovizuelna komercijalna komunikacija
AI act	Zakon o veštačkoj inteligenciji
AVMS	Audiovizuelne medijske usluge
AVMSD	EU Direktiva o audiovizuelnim medijskim uslugama
SE	Savet Evrope
UN KPOI	Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, Ujedinjene nacije
DMA	Zakon o digitalnim tržištima (Eng Digital Markets Act)
DSA	Zakon o digitalnim uslugama (Eng Digital Services Act)
KDU	Koordinator digitalnih usluga
EKPT	Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji,
EMFA	Evropski zakon o slobodi medija (Eng European Media Freedom Act)
EPRA	Evropska platforma regulatornih organa
ERGA	Grupa evropskih regulatora za audiovizuelne medije
EU	Evropska unija
VMSŠ	Namirnice sa visokim sadržajem masti, soli ili šećera
PMU	Pružaoци medijskih usluga
RT	Regulatorno telo
REM	Regulatorno telo za elektronske medije u Srbiji
O&U	Odredbe i uslovi
UN	Ujedinjene nacije
VLOP	Veoma velike onlajn platforme
VLOSE	Veoma veliki onlajn pretraživači
VSP	Platforma za deljenje video zapisa
SZO	Svetska zdravstvena organizacija
	Agencije, tela, regulatori i platforme u drugim zemljama
ACM	Autoritet za potrošače i tržišta (Holandija)
AFM	Autoritet za finansijska tržišta (Holandija)
AP	Uprava za zaštitu podataka (Holandija)
ARCEP	Regulator za distribuciju elektronskih komunikacija, poštanskih i štampanih medija (Francuska)
ARCOM	Regulatorno telo za audiovizuelnu i digitalnu komunikaciju (Francuska)
BAI	Radiodifuzna uprava Irske (Irska)
CMA	Uprava za konkurenciju i tržišta (Velika Britanija)
ComReg	Regulator komunikacija (Irska)
CSA	Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (Francuska)
CvdM	Regulatorno telo za medije (Holandija)
DSA N	Mreža za Zakon o digitalnim uslugama (Švedska)
DRFC	Forum za saradnju digitalnih regulatora (Velika Britanija)
FCA	Uprava za finansijsko ponašanje (Ujedinjeno Kraljevstvo)
Hadopi	Visoki autoritet za distribuciju dela i zaštitu prava na internetu (Francuska)
ICO	Kancelarija poverenika za informacije (Velika Britanija)
Ofcom	Kancelarija za komunikacije (Ujedinjeno Kraljevstvo)
PTS	Švedska uprava za poštu i telekomunikacije (Švedska)
SDT	Platforma za saradnju sa digitalnom regulativom (Holandija)
SPBA	Švedska uprava za štampu i radiodifuziju (Švedska)

2 UVOD I KONTEKST STUDIJE

Svrha ove studije je da utvrdi buduće delatnosti za podršku Regulatornom telu za elektronske medije (REM) u razvoju regulatornih procesa u okviru projekta „Zaštita slobode izražavanja i medija u Srbiji (PROFLEX) a u vezi sa sprovođenjem Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama Evropske Unije (AVMSD), kao i primeni novih i budućih zakona EU kao što su Zakon o digitalnim uslugama (DSA) i Evropskog zakona o slobodi medija (EMFA).

Kao kandidat za članstvo u Evropskoj uniji (EU), očekuje se da će Srbija uključiti EU *acquis* u nacionalni zakonodavni okvir, a samim tim ažurirati Zakon o elektronskim medijima. Što se tiče audiovizuelnih komercijalnih komunikacija, one su u velikoj meri transponovane Zakonom o oglašavanju, koji će morati da se ažurira zajedno sa Zakonom o elektronskim medijima.

Priprema za članstvo u EU podrazumeva i šire usklađivanje sa opštim principima i standardima koje promoviše Direktiva AVMS (od kojih će mnogi biti uključeni u predstojeći Evropski zakon o slobodi medija), a samim tim i standardima Saveta Evrope (SE). Među njima su, na primer: promocija medijskog pluralizma, kulturna raznolikost, zaštita potrošača, pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i promocija fer konkurencije. Takođe su i promovisanje slobode izražavanja; zabrana izazivanja mržnje i podsticanja na nasilje; nezavisnost nacionalnog regulatornog tela; transparentnost vlasništva nad medijima; i pravne garancije za nezavisno funkcionisanje medija.

Pored toga, Srbija trenutno ima priliku da učestvuje kao treća zemlja u nizu programa Evropske unije. Novi pravni osnov za program Kreativna Evropa (2021–2027) donet je u maju 2021¹. Kada je u pitanju program Kreativna Evropa, uslovi za buduće učešće u medijima i CROSS mogući su samo ako zemlje mogu da pruže dokaze da su ispunile uslove navedene u Direktivi AVMS-a. Aspekt koji se odnosi na medije posebno se bavi sektorom audio-vizuelne medijske produkcije. Među sektorski aspekt (CROSS) obuhvata (između ostalog) promociju „*među sektorskih aktivnosti čiji je cilj prilagođavanje strukturnim i tehnološkim promenama sa kojima se suočavaju mediji, uključujući unapređenje slobodnog, raznolikog i pluralističkog medijskog okruženja, kvalitetnog novinarstva i medijske pismenosti, što se odnosi i na digitalnu sredinu.*“ Program Kreativna Evropa je u procesu (kraj 2022- sredina 2023) procene zakonodavnih okvira u nizu zemalja u cilju procene potencijala za buduće učešće u programu. Novi rok za završetak usklađivanja sa Direktivom AVMS-a je kraj maja 2023².

Dodatni i budući propisi EU koji će uticati na regulatornu strukturu u Srbiji su Zakon o digitalnim uslugama, predlog Uredbe o transparentnosti i ciljanju političkog oglašavanja i predloženi Evropski zakon o slobodi medija (EMFA).

Dana 27. oktobra 2022. godine, Zakon o digitalnim uslugama (DSA) objavljen je u službenom listu EU kao Uredba (EU) 2022/2065³ sa ciljem da se u potpunosti usklade pravila o

¹ [Direktiva \(EU\) 2021/818](#) Evropskog parlamenta i Saveta od 20. maja 2021. godine koja osniva Program Kreativna Evropa (od 2021. do 2027. godine)

² Ova studija je finalizovana u februaru 2023.

³ Evropska Komisija (2022) [Uredba \(EU\) 2022/2065](#) – Zakon o digitalnim uslugama (DSA).

bezbednosti onlajn usluga i širenju nelegalnog sadržaja na internetu. DSA je sada deo *acquis-a* EU. DSA zahteva nezavisnog regulatora, i to koordinatora digitalnih usluga (KDU) za primenu predviđene uredbe. Države članice EU tek počinju da sprovode i određuju koordinate digitalnih usluga. Biće potrebna istraživanja kako bi se pružio neki pregled nacionalnih pristupa i uticaj DSA-a na postojeća nezavisna regulatorna tela u smislu resursa, finansija i drugog.

Predlogom Uredbe o transparentnosti i ciljanju političkog oglašavanja⁴ propisano je imenovati nadležno regulatorno telo za primenu i sprovođenje ovog propisa.

Evropski zakon o slobodi medija (EMFA) uvešće obaveze vezane za niz pitanja, uključujući medijski pluralizam, državno oglašavanje, nezavisnost javnih emitera i bezbednost novinara.⁵

Ova dva propisa još uvek nisu finalizovana. Još uvek nije jasno koje će dodatne uloge i dužnosti imati nacionalni organi za medije nakon usvajanja novog zakona, ili kako će različite države članice sprovoditi propise i odrediti relevantne organe. Dole navedena poglavlja pružaju neke analize ovih pitanja i takođe ispituju različite stavove Evropske regulatorne grupe za audiovizuelne medije (ERGA). Praćenje razvoja situacije na lokalnom nivou u vezi sa oba ova propisa, moglo bi biti oblast fokusa u budućim studijama u okviru projekta PROFREX.

---

⁴ [Predlog uredbe](#) Evropskog parlamenta i Saveta o transparentnosti i ciljanju političkog oglašavanja

⁵ [Predlog uredbe](#) Evropskog parlamenta i Saveta koji uspostavlja zajednički okvir za medijske usluge na unutrašnjem tržištu (Evropski zakon o slobodi medija) i izmenu Direktive 2010/13/EU.

3 METODOLOGIJA

Cilj ove studije je da:

a) Utvrdi napredak i postojeće nedostatke u transpoziciji i implementaciji revidirane Direktive AVMS koje se mogu prevazići kroz delovanje REM-a u okviru svog mandata; i pružiti savete o vrsti i obimu radnje koja je potrebna (odnosno predlogu amandmana na postojeći pravni osnov, usvajanju sekundarnog zakonodavstva i/ili drugim aktima ili dokumentima).

b) Pregled odredbi koje utiču na aktivnost regulatornih tela za medije u Zakonu o digitalnim uslugama i predloženom Zakonu o slobodi medija i identifikovanje elemenata mape puta ka usklađivanju regulatornih okvira i praksi REM-a sa odredbama koje postoje.

c) Izloži moguće rizike i izazove u procesu transpozicije revidirane AVMSD, Zakona o digitalnim uslugama i predloženog Evropskog zakona o slobodi medija.

d) Identifikuje potrebu za, i izvodljivošću, reformi/intervencija u vezi sa pravnim i regulatornim okvirom i regulatornim praksama REM-a, što ukazuje i na povezane potrebe tehničke pomoći.

Pristup studiji uključivao je nekoliko detaljnih diskusija sa predstavnicima REM-a o prikupljanju materijala i razmeni mišljenja o: cilju i planu razvoja ove studije; mandatu REM-a prema lokalnom zakonodavstvu; trenutni status transpozicije AVMSD-a u zakonodavstvu u Srbiji; interne propise i prakse REM-a; i potrebe i očekivanja REM-a u smislu pomoći u okviru projekta PROFREX.

Izvršena je analiza kako bi se pružili detalji ključnih odredbi zakonskih izmena koje bi uticale na rad RT-a. To je uključivalo analizu potrebe ažuriranja postojećih zakona. Takođe je uključivao diskusije o aktuelnim podzakonskim aktima REM-a, u vezi sa onim što će možda morati da se ažurira i gde su potrebni potpuno novi podzakonski akti.

Pored toga, pregledane su relevantne evropske uporedne analize, kao i istraživački radovi ključnih organizacija (kao što su Evropska regulatorna grupa za audiovizuelne medije – ERGA i Evropska platforma regulatornih organa – EPRA) kako bi imali pregled trenutne prakse i pristup u drugim evropskim zemljama.

4 DIREKTIVA O AUDIOVIZUELNIM MEDIJSKIM USLUGAMA: KLJUČNE PROMENE

4.1 Pregled izmena

Direktiva AVMS (2018. god) uvela je sledeće izmene:

- Zbog sve većeg značaja ne-linearnih audiovizuelnih medijskih usluga (usluga na zahtev), Direktiva je imala za cilj da uvede polje za reprodukciju na nivou za emitovanje i usluga na zahtev;
- Opseg je proširen tako da obuhvata platforme za deljenje video zapisa (Youtube i slične platforme), pri čemu se ova pravila odnose i na druge vrste platformi (kao što su društveni mediji), a „*jedan odvojiv deo ili osnovna funkcionalnost usluge posvećena je pružanju programa, video-zapisa koje su generisali korisnici ili oboje*“.
- Pojačana je zaštita maloletnika od štetnih sadržaja, uz uslov da " *najštetniji sadržaj, kao što su neopravdano nasilje i pornografija,, bude predmet najstrožih mera*". Pored toga, moraju da se razviju koregulacioni kodeksi kako bi se maloletnici zaštitili od oglašavanja za određenu robu;
- Obaveze vezane za evropske radove su ojačane za usluge na zahtev.
- Obaveze za pružaoce usluga AVMS-a da obezbede pristupačan audiovizuelni medijski sadržaj su ojačane, pri tome se sada očekuje da „*bez neodlučnog odlaganja*“ obezbede „*kontinuiran i progresivan pristup*“.
- Direktiva uvodi jake odredbe o nezavisnosti regulatornih tela (RT).

4.2 Neophodne izmene i dopune zakonodavnog okvira

4.2.1 Obim, definicije i nadležnost

Potrebne su izmene i dopune Zakona o elektronskim medijima, Zakona o oglašavanju i Zakona o javnom informisanju i medijima kako bi se zakonodavni okvir uskladio sa Direktivom AVMS. U nastavku je dat kratak rezime ovih izmena.

Zakon o elektronskim medijima će morati da se prilagodi tako da odražava promene u delokrugu AVMS Direktive, posebno u pogledu uključivanja platformi za razmenu video-zapisa (prema članu 1).

Kada su u pitanju definicije (u članu 4), u Direktivi, devet se nije promenilo (urednička odgovornost, pružalac medijskih usluga, televizijsko emitovanje, emiter, audiovizuelni medijski servis na zahtev, televizijsko oglašavanje, prikriveno oglašavanje, telešoping, evropska dela).

Pored toga, nekoliko definicija je promenjeno (pogledajte dole):

- Audio-vizuelna medijska usluga – koja sada u definiciju ubacuje proširenu frazu: „*gde je glavna svrha usluge ili njenog odvojivog dela posvećena pružanju programa*“.
- Program – ova definicija više ne sadrži frazu: " *čiji su oblik i sadržaj uporedivi sa formom i sadržajem televizijskog emitovanja*". Pored toga, „*video-klipovi*“ su uključeni u koncept.

Definicije za "audio-vizuelne medijske usluge" i „program“ (trenutno se zakon odnosi na „sadržaj programa“ i može biti potrebe za dodatnom definicijom – barem definicija mora da upućuje na sadržaj koji generiše korisnik) treba ažurirati.

Amandmanima iz 2018. uvedene su četiri nove definicije: „platforme za deljenje videa“, „sadržaj koji generiše korisnik“, „uredničke odluke“ i „provajder platforme za deljenje videa“, koje će morati da se dodaju u zakon.

Ostale izmene odnose se na sledeće: „audio-vizuelna komercijalna komunikacija“ (AKK), „sponzorstvo“ i „plasman proizvoda“. Da bi bile usklađene sa Direktivom ove definicije treba da se odnose na video-zapise koje generišu korisnici i na platforme za razmenu video-zapisa. Većina definicija i odredbi relevantnih za audiovizuelne komercijalne komunikacije su u Zakonu o oglašavanju (2016), koje su uklonjene iz Zakona o elektronskim medijima.

U Zakonu o oglašavanju potrebno je prilagoditi sledeće definicije: "audiovizuelna komercijalna komunikacija" (koja treba da uključi oglašavanje povezano sa sadržajem i video-zapisima koje generiše korisnik); "sponzorstvo" i „plasman proizvoda“.

Što se tiče nadležnosti, sadašnji zakon je usko usklađen sa AVMSD-om. Međutim, potrebno je dodati nekoliko dodatnih odredbi: da se obavežu pružaoci audio-vizuelnih medijskih usluga da obaveste Agenciju o svim promenama koje mogu uticati na određivanje njihovog statusa nadležnosti; Agencija će održavati i ažurirati listu pružalaca usluga u nadležnosti Srbije.

4.2.2 Širi ciljevi i evropski standardi

Direktiva AVMS-a ima i šire ciljeve kao što su promocija medijskog pluralizma, kulturna raznolikost, zaštita potrošača, pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i promocija fer konkurencije.

Mnogi od tih standarda su usklađeni sa standardima Saveta Evrope. Evropska konvencija o preko graničnoj televiziji (EKPT)⁶ takođe se bavi pitanjima: slobode izražavanja, prijema i re-emitovanja; pravo odgovora; zabranu pornografije, nasilja, izazivanja rasne mržnje; zaštitom maloletnika i drugim. Savet Evrope je doneo brojne rezolucije, standarde i smernice koji se bave pitanjima kao što su nezavisnost RT⁷, medijskim pluralizmom i transparentnošću vlasništva,⁸ borbi protiv govora mržnje⁹.

Posebni standardi i principi obuhvataju:

- Zaštita i unapređenje slobode izražavanja;
- Sloboda prijema i re-emitovanja i relevantna pravila o derogaciji od tih prava;
- Zabrana nezakonitog sadržaja;
- Zaštitne klauzule i one relevantne za pitanja ljudskih prava i zaštitu ranjivijih članova društva, uključujući: princip nediskriminacije; zabranu izazivanja mržnje i podsticanja na nasilje; zaštitu maloletnika od štetnih sadržaja; prava osoba sa invaliditetom na pristupačan audiovizuelni medijski sadržaj;
- Nezavisnost regulatornog tela;
- Transparentnost vlasništva nad medijima;
- Pravo na odgovor;
- Promocija pristupa uslugama od opšteg interesa i događajima od značaja za društvo

⁶ [Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji](#).

⁷ Preporuka [Saveta Evrope Res\(2000\)23](#) o nezavisnosti i funkcijama regulatornih tela za radiodifuzni sektor i [Deklaracija](#) Komiteta ministara iz 2008. o nezavisnosti i funkcijama regulatornih tela za radiodifuzni sektor

⁸ Preporuka [CM/Rec\(2018\)1111](#) Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o medijskom pluralizmu i transparentnosti medijskog vlasništva

⁹ Preporuka Saveta Evrope o borbi protiv govora mržnje [CM/Rec\(2022\)16](#)

4.2.3 Sloboda izražavanja

Odredbe Direktive AVMS nadograđene su na osnovno pravo na slobodu izražavanja učvršćene članom 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i članu 11 Povelje EU o osnovnim pravima. To pravo uključuje slobodu mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javnih vlasti i bez obzira na granice. Ono obavezuje države članice da obezbede da sloboda izražavanja, slobode medija i pluralizma u svojim pravnim okvirima i poštovani u audiovizuelnim medijskim uslugama. Ove osnovne vrednosti su naglašene u preambuli, a preciznije u članu 3 i članu 30 (2) Direktive AVMS- a.

Pravo na slobodu izražavanja garantovano je Ustavom Srbije (član 46), kao i pravo na informisanje. Zakon o javnom informisanju i medijima takođe garantuje slobodu informisanja i zabranjuje: cenzuru i diskriminaciju medijskih profesionalaca (članovi 4, 10, 15). Zakon o elektronskim medijima, član 3 obuhvata tumačenje zakona i nalaže da se odredbe ovog zakona tumače (između ostalog) u skladu sa važećim međunarodnim standardima ljudskih i manjinskih prava, kao i praksom međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje. RT ima zadatak da štiti i razvoj slobode mišljenja i izražavanja, u cilju zaštite javnog interesa u oblasti elektronskih medija i zaštite korisnika elektronskih medija (član 5 – osnivanje).

4.2.4 Sloboda prijema i reemitovanja usluga

Direktiva zahteva [prema članu 3 (1)] da „države članice obezbede slobodu prijema i ne ograničavaju re-emitovanje audiovizuelnih medijskih usluga drugih država članica iz razloga koji spadaju u polja koordinirana ovom Direktivom“.

Član 4 Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji (EKPT) takođe obavezuje strane u Konvenciji da garantuju slobodu prijema i re-emitovanja programskih usluga koje su u skladu sa uslovima Konvencije. U oba slučaja odstupanja su dozvoljena tamo gde usluge krše nacionalna pravila za sadržaj. Velike promene u Direktivi odnose se na procedure koje treba preduzeti u vezi sa odstupanjima i ulozi Evropske regulatorne grupe za audiovizuelne medije (ERGA) u ovom procesu.

Za zemlje kandidate važno je da uključe i referencu za EKPT, koja je trenutno jedini instrument koji se primenjuje na audiovizuelne medijske usluge uspostavljene u zemljama koje nisu članice EU, a koje su članice Konvencije.

4.2.5 Zabrana nezakonitog i štetnog sadržaja

Zakon o elektronskim medijima (ZEM) u članu 51, zabranjuje diskriminaciju, a takođe zabranjuje mržnju ili nasilje na osnovu diskriminacije. Opšte obaveze pružalaca medijskih usluga u vezi sa programskim sadržajem obuhvaćene su članom 47. Ovaj član uključuje obavezu da pružaoci medijskih usluga „4) ne pruža programske sadržaje koji ističu i podržavaju narkomaniju, nasilje, kriminalno ili drugo nedozvoljeno ponašanje, kao i sadržaje koji zloupotrebljavaju lakovernost gledalaca i slušalaca“.

Stoga dodatna potreba da pružaoci medijskih usluga u svom radu: (a) *ne podstiču na nasilje ili mržnju usmerenu protiv grupe lica ili člana grupe po bilo kom osnovu iz člana 21 Povelje;* (b) *javno ne podstiču izvršenje terorističkog dela, što se treba dodati članu 51 i/ili 47 ZEM-a.*

U odnosu na platforme za deljenje video zapisa (VSP), preporučljivo je dodati relevantnu obavezu u okviru određenog poglavlja koje se odnosi na VSP (više o tome pogledajte u nastavku).

4.2.6 Zaštita maloletnika

Ovo obuhvata obaveze pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga da zaštite maloletnike od štetnog sadržaja i osiguraju zaštitu maloletnika od štete u kontekstu audiovizuelnih komercijalnih komunikacija (AKK). To uključuje i zabranu reklamiranja određenih proizvoda i potrebu da se ograniči izloženost maloletnika AKK za određene druge vrste proizvoda. Važno je da se iste obaveze primenjuju i na linearne (emitovanje) usluge i na nelinearne (usluge na zahtev), dok se metode za postizanje cilja zaštite maloletnika mogu razlikovati. Postoji određeno jačanje obaveza zaštite od štetnog sadržaja, gde će „*najštetniji sadržaji, kao što su bespotrebno nasilje i pornografija, biti predmet najstrožih mera*“. Direktiva dodaje odredbu u vezi sa podacima maloletnika, jer se podaci maloletnika koje prikupljaju ili na drugi način generišu pružaoci medijskih usluga u sprovođenju mera zaštite neće obrađivati u komercijalne svrhe, kao što su direktni marketing, profilisanje i oglašavanje.

Od značaja je novi uslov da se razviju koregulacioni kodeksi (sa medijskim uslugama (uključujući VSP) RT i svim relevantnim zainteresovanim stranama) koji imaju za cilj da efikasno smanje izloženost maloletnika audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama za alkoholna pića i za VMSŠ (namirnice sa visokim sadržajem masti, soli ili šećera).¹⁰ Odredbe se odnose na široku zabrinutost u pogledu gojaznosti dece i slede "Preporuke Svetske zdravstvene organizacije (SZK) o marketingu hrane i bezalkoholnih pića deci."¹¹

Kada je reč o VSP, one su takođe dužne da poštuju pravila u vezi sa zaštitom maloletnika, koja će biti dodata u posebnom poglavlju koje se odnosi na VSP-e.

4.2.7 Dostupnost audio-vizuelnih medijskih usluga

Povelja o osnovnim pravima Evropske unije ratifikovana 2000. godine da EU priznaje i poštuje pravo osoba sa invaliditetom da imaju koristi od mera osmišljenih da obezbede svoju nezavisnost, socijalnu i okupacionu integraciju i učešće u životu zajednice (član 26). Konvencija UN-a o pravima osoba sa invaliditetom (UNKPOI) postavlja minimalne standarde za zaštitu i sprovođenje čitavog niza građanskih, političkih, socijalnih i ekonomskih prava osoba sa invaliditetom. Države potpisnice će osigurati da osobe sa invaliditetom uživaju pristup kulturnim materijalima u pristupačnim formatima i uživaju pristup televizijskim programima, filmu i ostalom, u pristupačnim formatima.

Ukratko:

Član 9 Konvencije se bavi širokim konceptom dostupnosti, uključujući pristup informacijama i komunikacijama, kao i informacionim tehnologijama i sistemima.

Član 21 se odnosi na slobodu izražavanja i mišljenja i pristup informacijama.

Član 30 prepoznaje pravo osoba sa invaliditetom da ravnopravno učestvuju sa drugima u kulturnom životu.¹²

AVMS Direktiva je značajno ojačala obaveze pružalaca medijskih usluga u tom pogledu. Član 52 važećeg Zakona o elektronskim medijima bavi se zaštitom prava osoba sa invaliditetom.

¹⁰ Hrana i pića koja sadrže hranljive materije i supstance sa nutritivnim ili fiziološkim dejstvom, posebno masti, trans-masne kiseline, so ili natrijum i šećere

¹¹ SZO "Preporuke o marketingu hrane i bezalkoholnih pića deci".

¹² [Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom](#)

On je usklađen sa prethodnom Direktivom u pogledu „podsticanja“ pružalaca audio-vizuelnih medijskih usluga da svoj sadržaj učine dostupnim za osobe sa „oštećenjem sluha i vida“.

Regulatorno telo za elektronske medije (REM) Srbije je 2015. godine izdalo Preporuku o upotrebi titlova i znakovnog jezika u cilju poboljšanja pružanja audio-vizuelnih medijskih sadržaja i njihove dostupnosti osobama sa oštećenim sluhom.¹³ Ova Preporuka definiše kako će se titlovi i znakovni jezik koristiti. Nakon toga, REM je 2019. godine izdao Preporuku o boljoj dostupnosti programskih sadržaja osobama sa invaliditetom.¹⁴ Prvobitan plan bio je izrada pravilnika, koji bi bio obavezujući za pružaoce medijskih usluga (PMU) i koji bi omogućio bolju dostupnost medijskih sadržaja osobama sa invaliditetom. Međutim, Ministarstvo kulture i informisanja je dalo mišljenje da, prema Zakonu o elektronskim medijima, REM nema ovlašćenja da u ovom slučaju određuje obaveze pružaoce medijskih usluga. Umesto toga REM odlučio da usvoji Preporuku, koja nije obavezujuća za pružaoce medijskih usluga.

Radi usklađivanja aktuelnog zakonodavstva sa Direktivom AVMS biće potrebno da se REM-u da ovlašćenje da preduzme korake u oblasti pristupačnosti i sprovede ojačane odredbe Direktive.

4.2.8 Nezavisnost regulatornih tela

Standardi Saveta Evrope (SE) imali su uticali na razvoj zakonodavnog okvira u pogledu uspostavljanja i funkcionisanja regulatornih tela (RT) i mera potrebnih za garantovanje njihove nezavisnosti.

SE je 2000. godine izdao preporuku koja se bavi opštim zakonodavnim okvirom; imenovanjem, sastavom i funkcionisanjem regulatornih organa; finansijska nezavisnost; ovlašćenja i nadležnost; i odgovornost. Još jedna Deklaracija Komiteta ministara objavljena je 2008. godine.

Strategija Vlade za razvoj sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za 2020. godinu prepoznala je potrebu ažuriranja audiovizuelne politike (kako je regulisano Zakonom o elektronskim medijima). Posebno je postavljano nekoliko pitanja u vezi sa potrebom jačanja kapaciteta i nezavisnosti RT – REM- a.

Strategija je preporučila izmene u (između ostalog): procesima predlaganja kandidata za članove Saveta REM; potreba da se obezbedi da Savet REM-a može samostalno da donosi svoj statut i podzakonske akte bez odobravanja Skupštine ili drugih organa izvršne vlasti; unapređenje procedure za donošenje finansijskog plana REM-a; poboljšanje statusa zaposlenih u REM-u i unapređenje profesionalizacije REM-a; jasnija uloga REM-a u praćenju medija tokom izbornih kampanja i druge izmene.¹⁵

4.2.9 Transparentnost vlasništva

Direktiva AVMS-a naglašava (pod članom 15) da je "*Transparentnost vlasništva direktno povezana sa slobodom izražavanja, kamenom temeljcem demokratskih sistema*". AVMSD zahteva minimum javnih informacija o uslugama (član 5) i nacionalne liste audiovizuelnih medijskih usluga (član 2). Najnoviji standardi SE u ovoj oblasti su iz 2018.

¹³ [REM \(2015\): Preporuka](#) o upotrebi titlova i znakovnog jezika u cilju poboljšanja pružanja audio-vizuelnih medijskih sadržaja i njihove dostupnosti osobama sa oštećenim sluhom

¹⁴ [REM \(2019\): Preporuka](#) o boljoj dostupnosti programskih sadržaja osobama sa invaliditetom

¹⁵ [Strategija](#) za razvoj sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020-2025 "Sl. glasnik RS", broj 11 od 7. februara 2020.

Standardi Saveta Evrope su detaljniji u pogledu transparentnosti vlasništva: „zahtevi za medijsku transparentnost treba da budu specifični i da uključuju zahtev za medije koji posluju u okviru državne jurisdikcije da otkriju informacije o vlasništvu direktno javnosti na svojoj veb stranici ili drugoj publikaciji i da prijave ove informacije nezavisnom nacionalnom regulatornom telu za medije ili drugom određenom telu, zaduženom za prikupljanje i upoređivanje informacija i stavljanjem na raspolaganje javnosti. Ovo telo treba da ima dovoljna i stabilna finansijska sredstva i osoblje kako bi mu se omogućilo da efikasno izvršava svoje zadatke.“

Preporuka se takođe fokusira na transparentnost finansiranja medija:

Visok nivo transparentnosti takođe treba obezbediti u pogledu izvora finansiranja medija kako bi se pružila sveobuhvatna slika o različitim izvorima potencijalnog mešanja u uređivačku i operativnu nezavisnost medija i omogućilo efikasno praćenje i kontrolu takvih rizika. U tom cilju, države se podstiču da usvoje i sprovede zakone ili druge jednako efikasne mere koje predviđaju otkrivanje informacija o izvorima finansiranja medija dobijenih iz državnih mehanizama finansiranja (oglašavanje, grantovi i zajmovi). Države se dalje podstiču da promovišu objavljivanje od strane medija o ugovornim odnosima sa drugim medijima ili reklamnim kompanijama i političkim partijama koje mogu imati uticaja na uređivačku nezavisnost.

Vredi napomenuti da se transparentnost vlasništva nad medijima ponovo pominje u predlogu Evropskog zakona o slobodi medija (pogledajte poglavlje 6).

4.2.10 Evropska dela

Direktiva AVMS-a (sa izmenama u 2018 godini) uvela je nivo za linearne usluge (emitovanje) i nelinearne (audio-vizuelne medijske usluge na zahtev) u pogledu većine obaveza u Direktivi – postoje različite obaveze, npr. u pogledu promocije evropskih dela.

Ažurirana pravila u Direktivi u vezi sa audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama bila su odgovor na razvoj tržišta. Cilj je bio da se stvori pravednije regulatorno okruženje za sve aktere u audiovizuelnom sektoru, uključujući veću fleksibilnost emitera u smislu oglašavanja. Otuda postoji veća fleksibilnost u pogledu proporcije oglašavanja tokom dana, a plasman proizvoda više nije zabranjen već je dozvoljeno uz određena ograničenja.

Ključni cilj Direktive AVMS-a je promocija evropskih dela, a to se postiže postavljanjem kvota za emitere (član 16) i zahteve za emitere za podršku nezavisnom proizvodnom sektoru za minimum 10% vremena emitovanja ili 10% programskog budžeta za evropska dela za nezavisne producente (član 17).

Revizijom Direktive AVMS-a povećane su obaveze ne-linearnih (na zahtev) audiovizuelnih usluga u vezi sa promocijom evropskih dela (iz člana 13) i uvedene kvote za evropska dela u kataloge uz obavezu da se obezbedi istaknutost ovih dela.

4.2.11 Proširenje opsega Direktive platformama za razmenu video-zapisa

Opseg Direktive se proširio i na platforme za deljenje video zapisa (VSP). Dopune zakona će morati da obezbede da VSP-me budu definisane i eksplicitno uključene u zakon, kao što je određeno članom 28a Direktive. U drugim evropskim zemljama postoji praksa da se opseg Direktive proširi na platforme za razmenu video-zapisa prilagođavanjem lokalnog zakonodavstva kroz ažuriranje zakona, i uključivanjem relevantnih definicija uz sve definicije u

zakonu, i uvođenjem posebnog poglavlja o platformama za razmenu video-zapisa (Hrvatska, Španija, Slovenija, Italija, Francuska, Grčka i u nacrtima zakona Crne Gore i Kosova*).

Ova posebna poglavlja o VSP-u uglavnom obuhvataju:

- Odredbe o nadležnosti (Hrvatska, Francuska, Grčka, Italija, Slovenija i u nacrtima zakona Crne Gore i Kosova);
- Obaveze VSP-a, (Hrvatska, Francuska, Grčka, Slovenija, Španija, Italija i u nacrtima zakona Crne Gore i Kosova);
- Mere koje će preduzeti VSP (Hrvatska, Francuska, Grčka, Španija, Slovenija, Italija i u nacrtima zakona Crne Gore i Kosova).

Pored toga, različiti nacionalni zakoni uključuju pozivanje na VSP u vezi sa nadležnostima RT, kao i pod opštom odredbom o medijskoj pismenosti (Španija), pod opštim odredbama o samoregulaciji i koregulaciji (Hrvatska, Španija), u vezi sa zahtevima za registraciju (Hrvatska, Španija, Slovenija i nacrti zakona Crne Gore i Kosova), u vezi sa zahtevima za plaćanje naknade Agenciji (Hrvatska, Slovenija), i u vezi sa zahtevima za radi pružanja mišljenja o medijskoj transparentnosti (Španija).

4.3 Uloga i ovlašćenja regulatora u implementaciji AVMS-a

Ovaj odeljak sadrži povratne informacije od REM-a u vezi sa aktuelnim politikama i podzakonskim aktima i u vezi sa onima koje treba ažurirati da bi se Direktiva primenila.

4.3.1 Aktuelna ovlašćenja i nadležnosti RT – potreba za proširenjem

Razgovori sa REM-om, zajedno sa kratkom analizom sadašnjeg zakonodavstva i revizijom tipova sekundarnih akata koji su na snazi, ukazali su na sledeće glavne promene u pogledu zadataka i nadležnosti.

Postoje tri glavne oblasti koje treba razmotriti u vezi sa dužnostima i kompetencijama REM-a u kontekstu primene AVMS Direktive.

Najznačajnija će se odnositi na implementaciju odredbi koje se odnose na platforme za deljenje video zapisa (VSP).

- Identifikacija, uspostavljanje nadležnosti i registracija usluga;
- Administracija i obračun regulatorne naknade;
- Sekundarni akti za obaveze VSP-a i mere koje treba VSP da preduzmu;
- Procena mera koje su preduzele VSP;
- Razvoj koregulacijskih kodeksa.

Iako je REM uradio značajan posao u oblasti unapređenja pristupa audiovizuelnog medijskog sadržaja za osobe sa invaliditetom, trenutno nemaju jasno propisani mandat da uvedu pravila u ovoj oblasti. Izmenjenim zakonom biće potrebno osigurati proširenje ovlašćenja u toj oblasti. Direktiva izričito zahteva da medijske službe izveštavaju RT-u o ovim pitanjima. Pored toga, REM je važna institucija u promovisanju kolaborativnog delovanja u ovoj oblasti okupljanjem ključnih aktera.

---

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Povećane obaveze za usluge na zahtev za promociju evropskih dela – sa kvotama od 30 odsto u svojim katalogima, i obavezom da obezbede istaknutost takvih dela – doneće i dodatne dužnosti. REM će morati da razvije nova pravila za implementaciju, koristeći smernice EU i iskustva drugih zemalja.

4.3.2 Sekundarni akti: Pravilnik, uputstva i preporuke

Tabela (u daljem tekstu) pruža prvi pregled glavnih promena koje donosi Direktiva. Takođe se navode trenutni sekundarni akti koji su na snazi a kojima će možda biti potrebna revizija, pored potencijalnih novih podzakonskih akata (pravilnici, preporuke i drugo).

Tabela takođe predstavlja prvi pokazatelj potencijalnih istraživanja u okviru projekta PROFREX za podršku REM-u u ovom procesu.

Tabela 1: Ključne promene u AVMS direktivi

Ključne promene	Potrebna izmena zakona	Pravilnik, preporuke	Potencijalne potrebe za istraživanjem
Evropska dela o uslugama na zahtev	Uvođenje obavezne kvote (30%) i istaknutosti evropskih dela	Ažuriranje pravilnika o procedurama za evropska dela, ili razvoj novog pravilnika specijalno za usluge na zahtev	Istraživanje pristupa u drugim zemljama
Identifikacija i registracija VSP-a	Uvođenje poglavlja/ odredbi o platformama za razmenu video-zapisa (VSP)	Uvođenje pravilnika o rešavanju procedura za identifikaciju i registraciju VSP	Istraživanje o identifikaciji/ registraciji: Smernice EU, ERGA smernice, praksa na lokalnom nivou
VSP mere zaštite i procene mera	Uvođenje poglavlja/ odredbi o platformama za razmenu video-zapisa (VSP)	Uvođenje pravilnika o procedurama za VSP, za sprovođenje mera	Istraživanje pristupa u drugim zemljama
Razvoj koregulacije	Nova odredbe u zakonu	Donošenje procedura i kriterijuma za razvoj koregulacije	Istraživanje postojećih koregulacijskih struktura
Pristupačnost usluga	Uvođenje jačih odredbi	Novi pravilnik koji će biti razvijen na osnovu predhodne preporuke	Istraživanje prakse u drugim zemljama: progresivni pristup; finansiranje; tehnološki alati
Zaštita maloletnika	Uvođenje jačih odredbi	Ažuriranje pravilnika	Primeri iz drugih zemalja
Oglašavanje i sponzorstvo/ komercijalne komunikacije	Promena nekih odredbi: koje se usluge video na zahtev (VOD) imaju iste obaveze / potrebo je da odredbe odražavaju VSP Ažuriranje Zakona o oglašavanju	Ažuriranje pravilnika Ažuriranje preporuka	Primeri iz drugih zemalja
Plasman proizvoda	Ažuriranje: Više nije zabranjeno, ali pravila o prezentaciji ostaju	Novi pravilnik koji će biti razvijen na osnovu predhodne preporuke	Primeri iz drugih zemalja
Smanjenje izloženosti maloletnika AKK-a za VSMŠ hranu, i alkohol	Uvođenje jačih odredbi	Razvoj koregulacije sa industrijom	Primeri iz drugih zemalja
Rijaliti TV	Odnosi se i na zaštitu maloletnika i zaštitu ljudskog dostojanstva kao ključne principe	Potencijalni razvoj novih pravilnika ili preporuka	Primeri: Velika Britanija, Francuska (Zaštita ljudskog dostojanstva/ dužnost brige); Ostali (Zakazivanje/ termini za emitovanje)
Govor mržnje	Jake zabrane za pružaoce AVMU i VSP	Potencijalni razvoj novih smernica	Primeri iz drugih zemalja

4.4 Potencijalne potrebe u okviru PROFREX projekta

Kao što je naznačeno u gore navedenoj tabeli, postoji niz oblasti u kojima bi buduća istraživanja, radovi i radionice u okviru PROFREX projekta mogle biti od koristi za REM.

Ključna oblast odnosi se na uključivanje platformi za deljenje video zapisa u delokrug Direktive. Sekundarni akti u cilju razjašnjenja pravila i kriterijuma vezanih za dole navedena pitanja. Pregled smernica EU, ERGA smernica i evropske najbolje prakse (putem EPRA-e) biće ključne:

- Identifikacija, uspostavljanje nadležnosti i registracija;
- Obaveza za plaćanje takse Agenciji i obračun takse (Hrvatska, Slovenija));
- Obaveze VSP-a;
- Mere koje će preduzeti VSP da bi se obezbedilo poštovanje obaveza;
- Pristupi proceni mera koje su preduzeli VSP, a koje će sprovesti RT
- Razvoj kodeksa za samo regulaciju i koregulaciju.

Istraživanje o razvoju i primeni koregulacije u drugim zemljama (u kojima učestvuju svi akteri) takođe bi bilo veoma korisno. To je posebno relevantno u pogledu obaveza ka svim uslugama da se ovi mehanizmi koriste za smanjenje izloženosti maloletnika audiovizuelnim komercijalnim komunikacijama za namirnice sa visokim sadržajem masti, solju ili šećerom kao i za alkohol.

Sa pojačanim obavezama za usluge video-na zahtev u vezi sa promocijom evropskih dela, REM će morati da razvije nova pravila za implementaciju, koristeći smernice EU i iskustva drugih zemalja.

REM je odradio značajan posao u oblasti pristupačnosti audiovizuelnog sadržaja sa razvojem preporuka u ovoj oblasti. Usklađivanje sa Direktivom podrazumeva da ovlašćenja REM-a treba proširiti tako da uključuju sposobnost razvoja pravila u ovoj oblasti. Dalja istraživanja najnovije prakse u drugim zemljama mogla bi da budu korisna.

Rijaliti TV je regulisana u mnogim drugim zemljama preko zakazivanja i terminima za emitovanje. Prema nedavno objavljenom izveštaju EPRA-e, rijaliti i talent šou programi često su obuhvaćeni opštim odredbama o zaštiti maloletnika od štetnog sadržaja.¹⁶ Neke zemlje (Velika Britanija i Francuska) izdale su smernice i pravila sa fokusom na ljudsko dostojanstvo u vezi sa odgovornostima pružalaca medijskih usluga prema učesnicima u ovim programima. Ovo je oblast u kojoj REM možda želi da razvije pravila ili preporuke.

Postoje jake zabrane govora mržnje na audiovizuelnim medijskim servisima i na VSP-a. S obzirom na složenost koncepta govora mržnje, preporučljivo je da REM razvije smernice o ovim pitanjima za medijske servise kako bi se sprečio govor mržnje, diskriminacija i kleveta. Nekoliko regulatornih tela razvilo je takve smernice koje se odnose na evropske standarde, uključujući preporuke SE u ovoj oblasti.¹⁷

¹⁶ [EPRA \(2016\): Studija za zaštitu maloletnika](#) Rijaliti i emisije za talente

¹⁷ Preporuka Komiteta ministara Saveta Evrope, državama članicama [CM/Rec\(2022\)16\[1\]](#) o borbi protiv govora mržnje

5 ZAKON O DIGITALNIM USLUGAMA

Zakon o digitalnim uslugama (DSA)¹⁸ je deo onoga što je poznato kao Paket digitalnih usluga EU. Drugi aspekt ovog paketa je Zakon o digitalnim tržištima (DMA), koji nije predmet ove studije. DMA se odnosi na pitanja tržišta i konkurencije i primenjuje se samo na veoma velike tehnološke kompanije poznate i kao „čuvare vrata“, a sprovodiće ga Evropska komisija. Stoga ovde nije detaljno pokriveno.

Cilj Zakona o digitalnim uslugama je modernizacija pravila Direktive o e-trgovini (2000) u vezi sa nezakonitim sadržajem i transparentnošću oglašavanja i dezinformacija na internetu. Prema veb-sajtu Evropske komisije, cilj ovih pravila je: *„bolja zaštita potrošača i njihovih osnovnih prava na internetu; snažna transparentnost i jasan okvir odgovornosti za onlajn platforme; podsticanje inovacija, rasta i konkurentnosti unutar jedinstvenog tržišta“*.

5.1 Specifični ciljevi DSA-a i zaštita osnovnih prava

Evropska komisija je sumirala ključni sadržaj Zakona o digitalnim uslugama, koji uključuje one navedene u nastavku.

- mere za suprotstavljanje nelegalnoj robi, uslugama ili sadržajima na mreži, kao što je mehanizam za korisnike da označe takav sadržaj i da platforme sarađuju sa "trusted flaggers" (pouzdana prijavljivači)
- nove obaveze o praćenju poslovnih korisnika na onlajn tržištima, za pomoć u identifikovanju prodavaca nelegalne robe ili razumnim naporima onlajn tržišta da nasumično provere da li su proizvodi ili usluge identifikovani kao nelegalni u bilo kojoj zvaničnoj bazi podataka
- efikasne mere zaštite korisnika, koje uključuju mogućnost osporavanja odluka platforme u upravljanju (moderiranjem) sadržajem(a)
- zabranu određene vrste ciljanih oglasa na onlajn platformama (kada ciljaju decu ili kada koriste posebne kategorije ličnih podataka, kao što su etnička pripadnost, politički stavovi, seksualna orijentacija)
- mere transparentnosti za onlajn platforme o raznim pitanjima, uključujući i algoritme koji se koriste za preporuke
- obaveze za veoma velike platforme i veoma velike onlajn pretraživače kako bi se sprečila zloupotreba njihovih sistema preduzimanjem mera zasnovanih na riziku i nezavisnim revizijama njihovih sistema upravljanja rizicima
- pristup ključnim podacima najvećih platformi i pretraživača za istraživače, kako bi razumeli kako se onlajn rizici razvijaju, kako bi se proučilo kako platforme funkcionišu.
- nadzorna struktura za rešavanje složenosti onlajn prostora: zemlje EU imaju primarnu ulogu, podržane od strane novog Evropskog odbora za digitalne usluge; za veoma velike platforme, nadzor i sprovođenje od strane Evropske Komisije
- Kodeksi ponašanja i tehnički standardi pomoći će platformama i drugim akterima u skladu sa novim pravilima. Drugi kodeksi će unaprediti mere preduzete da bi se osigurala pristupačnost platformi za osobe sa invaliditetom ili podržati dalje mere oglašavanja.
- Svi onlajn posrednici koji nude svoje usluge na jedinstvenom tržištu, bez obzira da li su uspostavljeni u EU ili van nje, morati će da se pridržavaju novih pravila.¹⁹

¹⁸ [Predlog uredbe](#) Evropskog parlamenta i Saveta o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga (Zakon o digitalnim uslugama) i izmeni Direktive 2000/31/EC

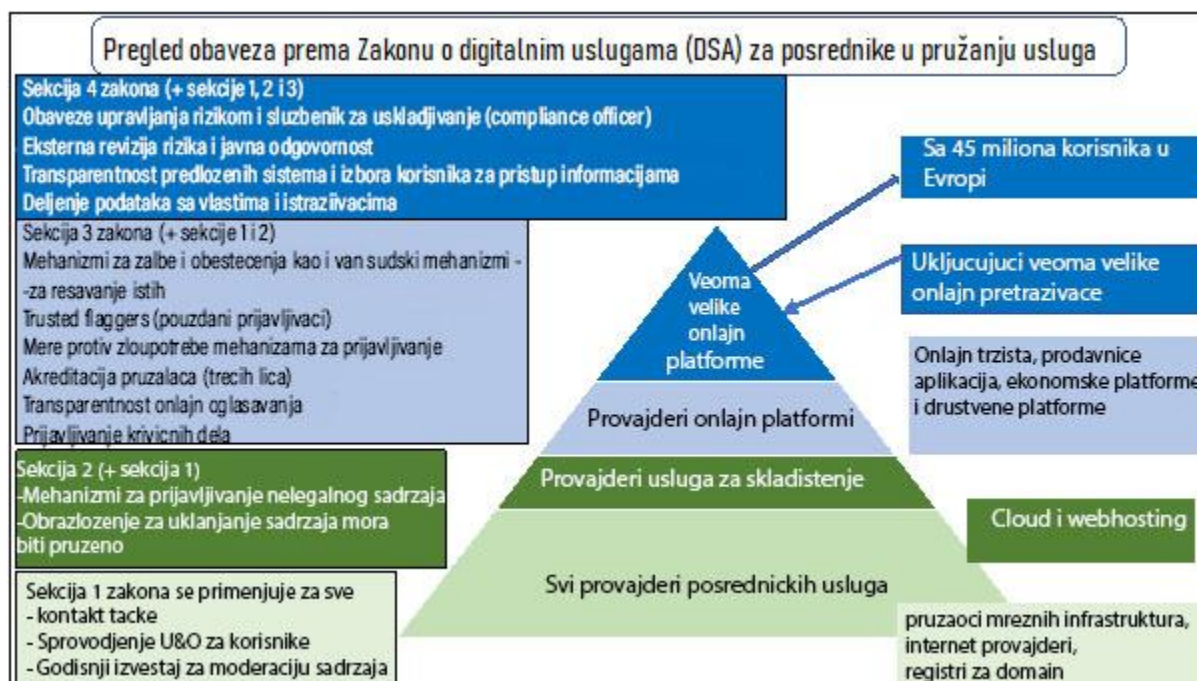
¹⁹ Sajt Evropske komisije: [Evropa podobna za digitalno doba: nova onlajn pravila za platforme](#).

5.2 Koje usluge su u delokrugu DSA

DSA govori o pasivnoj prirodi nekih posrednika i odredbe o izuzeću od odgovornosti pružalaca posredničkih usluga (slično onima iz Direktive o e-trgovini, videti iznad) – tj. uslove pod kojim su pružaoci usluga samo prenosa informacija (član 3), usluga keširanja (član 4) i hostinga (član 5) oslobođeni odgovornosti za informacije treće strane koje prenose. Kada budu svesni postojanja nezakonitog sadržaja, posrednici su dužni da ga uklone.²⁰

Pored toga, DSA prepoznaje da niz posredničkih usluga ima veći uticaj na sadržaj koji je dostupan korisniku: „prepoznajući poseban uticaj veoma velikih onlajn platformi na našu ekonomiju i društvo, predlog postavlja viši standard transparentnosti i odgovornosti u pogledu toga kako pružaoci ovakvih platformi moderiraju sadržaj, o oglašavanju i algoritamskim procesima”.

DSA kategoriše posrednike u ono što je postalo poznato kao „piramida”, a odgovornosti i obaveze variraju u zavisnosti od kategorije. Međutim, odgovornosti su kumulativne, pri čemu svaki sloj ima obaveze nižeg sloja kao i dodatne obaveze. Dole navedena slika daje ilustraciju piramide. Važno je napomenuti na samom početku da će one usluge za koje se smatra da su "veoma velike onlajn platforme" (VLOPs) i "Veoma veliki onlajn pretraživači" (VLOSEs) odgovorne pasti pod nadzor Evropske komisije za potrebe DSA.

5.3 Pregled obaveza

5.3.1 Kontakt tačke, odredbe i uslovi za korisnike, način za obaveštavanje o nezakonitom sadržaju

Sve usluge su obavezne da imaju kontakt tačku. Oni takođe moraju da obezbede odredbe i uslove za korisnike i da primene ove odredbe i uslove. Sve usluge takođe moraju da obezbede

²⁰ [Direktiva 2000/31/EC](#) Evropskog parlamenta i Saveta od 8 juna 2000 o određenim pravnim aspektima informacijskih usluga, naročito elektronske trgovine, u internim tržištima

godišnje izveštaje u vezi sa moderiranjem sadržaja. Pored navedenih, cloud i web hosting servisi takođe moraju imati mehanizme za obaveštavanje o nelegalnom sadržaju i moraju navesti razloge za uklanjanje sadržaja.

5.3.2 Onlajn platforme: odredbe i uslovi za korisnike, sredstva za obaveštavanje o nelegalnom sadržaju

Postoje značajni dodatni zahtevi za pružaoce onlajn platformi (hosting servis koji, na zahtev primaoca usluge, skladišti i prenosi informacije javnosti), uključujući na primer platforme za e-trgovinu, onlajn prodavnice, platforme društvenih medija, platforme za deljenje sadržaja kao što su platforme za deljenje video zapisa.

Što se tiče platformi za e-trgovinu (koje omogućavaju potrošačima da zaključe ugovore sa trgovcima, koji nisu blizu potrošača u geografskom smislu), one moraju da obezbede da se takvi trgovci mogu pratiti (da budu prepoznatljivi).

Onlajn platforme moraju da obezbede primaocima usluge pristup efikasnom internom sistemu za rukovanje žalbama. Takođe mora postojati pristup van sudskom sporu (više pogledajte u nastavku implementacije). Pružaoци onlajn platformi moraju da daju prioritet obaveštenjima koja su prosledili "trusted flaggers" (pouzdana prijavljivači) i osiguraju da se obrađuju i odlučuju bez neodlučnog odlaganja (pogledajte više u nastavku u vezi sa označavanjem "trusted flagger"). Oni moraju da uvedu mere i zaštitu od zloupotrebe usluge od strane korisnika putem upozorenja, suspenzija itd. Platforme moraju da obezbede, svakih šest meseci izveštaje koji uključuju podatke o sporovima i suspenzije korisnika. Provajderi onlajn platformi neće dizajnirati, organizovati ili upravljati svojim onlajn interfejsima na način koji obmanjuje ili manipuliše primaocima njihove usluge ili na način koji na drugi način materijalno iskrivljuje ili narušava sposobnost primalaca njihove usluge da donose slobodne i informisane odluke.

Što se tiče transparentnosti, postoje dva ključna pitanja. Treba da bude jasno da je izneta informacija reklama, identitet osobe za koju je predstavljena reklama, fizičko ili pravno lice koje je platilo reklamu i potencijal za prilagođavanje parametara ciljanja oglasa.

Platforme takođe treba da pruže jasne informacije o parametrima koji se koriste u njihovim sistemima preporučivanja, kao i sve opcije za primaoca usluge da izmene ili utiču na te glavne parametre.

Konačno, provajderi onlajn platformi dostupnih maloletnicima će na svoju uslugu postaviti odgovarajuće i proporcionalne mere kako bi se osigurao visok nivo privatnosti i bezbednosti maloletnika.

5.3.3 Veoma velike onlajne platforme i veoma veliki onlajn pretraživači

Postoje dodatne obaveze zaveoma velike onlajn platforme (VLOP) i veoma velike onlajn pretraživače (VLOSE) za upravljanje sistemskim rizicima:

- Da identifikuje, analizira i proceni sve sistemske rizike u Uniji koji proizlaze iz projektovanja ili funkcionisanja njihove usluge i njenih srodnih sistema, uključujući algoritamske sisteme ili upotrebu njihovih usluga. Ovo je namenjeno: sprečavanju širenja nezakonitog sadržaja; sprečavanju negativnih efekata na ljudska prava i ljudsko dostojanstvo; sprečavanju negativnih efekata na građanski diskurs i izborne procese, i javnu bezbednost; i negativne efekte u odnosu na rodno zasnovano nasilje, zaštitu

javnog zdravlja i maloletnika i ozbiljne negativne posledice po fizičko i psihičko zdravlje.

- Da se uvedu mere za ublažavanje takvih rizika. Uveden je niz mera da bi se to postiglo.
- Od platformi se može zahtevati da uvedu mehanizme za reagovanje u kriznim situacijama kako bi se brzo i efikasno prilagodile reakcijama na krize koje utiču na javnu bezbednost ili javno zdravlje.
- Provajderi veoma velikih onlajn platformi i veoma velikih onlajn pretraživača podležu, o svom trošku i najmanje jednom godišnje, nezavisnim revizijama radi procene usaglašenosti.
- Dodatne obaveze o transparentnosti oglašavanja - obezbeđivanje arhive koja sadrži detaljnije informacije o svim reklamama.
- Pružaoci veoma velikih onlajn platformi ili veoma velikih onlajn pretraživača obezbeđuju Koordinatoru za digitalne usluge ili Komisiji, na njihov razuman zahtev i u razumnom periodu navedenom u tom zahtevu, pristup podacima koji su neophodni za praćenje i procenu usaglašenosti.
- Da pruže pristup njihovim podacima, pod postavljenim uslovima, kako regulatorima, tako i proverenim istraživačima i dopuste nezavisnim revizorima da godišnje provere da li se pridržavaju novih obaveza i slede propisane preporuke
- Provajderi veoma velikih onlajn platformi ili veoma velikih onlajn pretraživača uspostavljaju funkciju merenja i provere usklađenosti, koja je nezavisna od njihovih operativnih funkcija i koju čine jedan ili više odgovornih službenika, uključujući i rukovodioca za tu oblast.
- Dalje izveštavanje o obavezama.

5.4 Gde DSA dopunjava Direktivu o audiovizuelnim medijskim uslugama

5.4.1 Različita polja

Postoje određeni elementi koji su relevantni za onlajn trgovinu i tržišta kao što su "*praćenje poslovnih korisnika na onlajn tržištima, za pomoć u identifikovanju prodavaca nelegalne robe*", što bi bilo izvan opsega medijskih regulatora i primerenije institucijama i agencijama koje se bave tržištima, fer trgovinom, nelegalnom trgovinom i pravima potrošača.

Pored toga, preambula opisuje niz nezakonitih sadržaja i usluga, od kojih mnoge, opet, spadaju u kontekst e-trgovine i nemaju značaj za regulatorno telo za medije uključujući: prodaju neusaglašenih ili falsifikovanih proizvoda, prodaju proizvoda ili pružanje usluga koje krše Zakon o zaštiti potrošača, nezakonitu ponudu usluga smeštaja ili nelegalnu prodaju živih životinja. Stoga je jasno da DSA takođe zahteva sprovođenje od strane agencija u oblasti prevencije kriminala u vezi sa ilegalnom i falsifikovanim robom, kao i na polju pravedne trgovine i prava potrošača. Povrede autorskih prava takođe su uključene u potencijalni nezakonit sadržaj, kao što je adresirano u relevantnim zakonima EU o zakonu EU o autorskim pravima i srodnim pravima.

Sa druge strane, DSA takođe uključuje sledeće na listi potencijalnih nezakonitih sadržaja: kao što su govor mržnje ili sadržaj koji podržava terorizam i nezakonit diskriminatorni sadržaj, kao i nezakonite aktivnosti kao što je deljenje slika koje prikazuju seksualno zlostavljanje dece. To su takođe ključni elementi nezakonitog sadržaja zabranjenog na VSP-a po AVMS Direktivi.

Dalji potencijalni nelegalni sadržaji navedeni u zakonu uključuju nezakonito nesaglasno deljenje privatnih slika i uhođenje na internetu. Iako one nisu uključene u Direktivu AVMS- a – s obzirom da će se one prvenstveno odnositi na krivična dela osobe, nekoliko zemalja takođe razvija zakone u vezi sa ovim pitanjima (na primer, Velika Britanija i Irska).

5.4.2 "Odgovarajuće mere" naspram jasnih obaveza za VSP-e.

Vredi napomenuti da AVMS navodi niz "odgovarajućih mera" koje će preduzeti VSP-e da bi ispunile svoje obaveze ali ostavlja određenu diskreciju državama članicama da izaberu odgovarajuće mere, ili da RT to pojasni sekundarnim aktom, ili da zauzvrat prepusti VSP-a da odlučuju o odgovarajućim merama. U svim slučajevima RT će proceniti da li su mere koje su preduzele VSP-e, odgovarajuće.

Nasuprot tome, DSA precizira određene mere koje moraju biti preduzete. Postoji nekoliko primera navedenih u sledećim odeljcima, na primer, platforme moraju da obezbede funkcionalnost u kojoj korisnici mogu da identifikuju komercijalne komunikacije u sadržaju koji prenose. Prema DSA-u, to je opisano kao "odgovarajuća mera".

5.4.3 Odredbe i uslovi

Prema AVMSD (član 28b) odgovarajuće mere za VSP-e nalažu uključivanje i primenu u "Odredbe i uslove" za korisnike, i odredbi za zaštitu: maloletnika od programa, video zapisa generisanih od strane korisnika i audiovizuelne komercijalne komunikacije koje mogu narušiti njihov fizički, psihički ili moralni razvoj u skladu sa članom 6a(1); i širu javnost od programa, video zapisa generisanih od strane korisnika i audiovizuelnih komercijalnih komunikacija koje sadrže podsticanje na nasilje ili mržnju; i šire javnosti od programa, korisnički generisanih video zapisa i audiovizuelnih komercijalnih komunikacija koje sadrže sadržaj za aktivnost koja predstavlja krivično delo po zakonu Unije (provokacija da bi se počinio teroristički prekršaj, prekršaje koji se tiču dečije pornografije) i prekršaja koji se tiču rasizma i ksenofobije.

Dalja mera je da se u „Odredbe i uslove“ za korisnike uključi zahtev da audiovizuelna komercijalna komunikacija od strane korisnika koji otpremaju sadržaj, poštuje zahteve navedene u članu 9(1) Direktive (detaljno u sledećem odeljku).

Zakon o digitalnim uslugama zahteva detaljnije "Odredbe i uslove" (O&U). O&U bi trebalo da: pojasne ograničenja koja nameću u vezi sa korišćenjem svoje usluge; da uključe informacije o bilo kojoj politici, procedurama, merama i alatima koji se koriste u svrhu moderiranja sadržaja, uključujući algoritamsko donošenje odluka i reviziju od strane ljudi, kao i pravila postupka njihovog internog sistema postupanja po pritužbama; moraju biti objavljeni na jasnom, razumljivom, prilagođenom i nedvosmislenom jeziku, i biti javno dostupni u lako pristupnom i mašinski čitljivom formatu. Korisnici treba da budu obavesteni o bilo kakvim promenama u O&U. Postoje specifična pravila koja zahtevaju da usluga prvenstveno usmerena na maloletnike ili koja se pretežno koristi sa njihove strane, mora imati jasne O&U izražene na način koji maloletnici mogu da razumeju.

Sprovođenje O&U trebalo bi da ima u vidu prava i legitimne interese svih uključenih strana, uključujući osnovna prava primalaca usluge, kao što su sloboda izražavanja, sloboda i pluralizam medija i druga osnovna prava i slobode kao što je predviđeno Poveljom.

Veoma velike onlajn platforme i veoma veliki onlajn pretraživači objavljuju svoje odredbe i uslove na zvaničnim jezicima svih država članica na kojima nude svoje usluge.

Ova detaljnija pravila o prezentaciji i sadržaju O&U korisna su za izradu pravila o O&U u odnosu na VSPs, kao što je to po AVMS Direktivi.

5.4.4 Oglašavanje i komercijalne komunikacije

Audiovizuelne komercijalne komunikacije u svojoj definiciji obuhvataju oglašavanje, sponzorstvo, plasman proizvoda i telešoping. AVMS Direktiva reguliše audiovizuelne komercijalne komunikacije u procesu emitovanja, na zahtev i platformama za deljenje video zapisa (uključujući one platforme koje se kvalifikuju kao platforme za deljenje video zapisa na kojima deljenje sadržaja trećeg lica čini manji deo aktivnosti).

Kako se opšta pravila o prezentaciji i sadržaju oglašavanja odnose na sve tri vrste usluga, ovde ih vredi ponoviti: audiovizuelne komercijalne komunikacije (AKK) treba da budu prepoznatljive, a ne da koriste subliminalne tehnike i gde je prikriveno oglašavanje zabranjeno; ne bi trebalo da dovode u pitanje poštovanje ljudskog dostojanstva ili promovišu diskriminaciju, niti podstiču ponašanje štetno po zdravlje ili bezbednost ili podstiču ponašanje koje je ozbiljno štetno po zaštitu životne sredine. Potpuno je zabranjeno reklamiranje određenih proizvoda kao što su duvan, cigarete i e-cigarete, a takođe i lekovitih proizvoda i lekova koji su dostupni samo na recept. AKK za alkoholna pića ne sme biti posebno usmerena na maloletnike i neće podsticati neumereno konzumiranje takvih pića.

Što se tiče zaštite maloletnika, AKK ne smeju naneti fizičku, mentalnu ili moralnu štetu maloletnicima; Stoga, one neće direktno podsticati maloletnike da kupuju ili unajmljuju proizvod ili uslugu iskorišćavanjem njihovog neiskustva ili kredibiliteta, direktno ih ohrabriti da ubede svoje roditelje ili druge da kupe robu ili usluge koje se reklamiraju, iskoriste posebno poverenje maloletnika u roditelje, nastavnike ili druga lica, ili da nerazumno pokažu maloletnike u opasnim situacijama.²¹

Pravila za VSP zahtevaju da se AKK uskladi sa svim gore navedenim. To se tiče kako oglašavanja koje same platforme same plasiraju prodaju i uređuju, tako i AKK koje se pojavljuju na njihovim platformama (ali se plasiraju, prodaju i ugovaraju od strane trećih lica). Korisnik treba da bude obavešten o tome kada programi i video zapisi generisani od strane korisnika sadrže audiovizuelne komercijalne komunikacije.

Da bi postigli gore navedeno, VSP bi trebalo da osiguraju da Odredbe i uslovi za korisnike navode pravila sadržaja u vezi sa AKK-ovima koje oni otpremaju, kao i da im obezbede funkciju da izjave da li video snimci koje otpremaju sadrže AKK-ove.

Zakon o digitalnim uslugama uvodi snažna pravila u vezi sa transparentnošću oglašavanja na onlajn platformama (član 26). Prvo pravilo (kao što je to bio problem sa audiovizuelnim medijskim uslugama i VSP) je da korisnici njihovih usluga treba da budu u mogućnosti da identifikuju da su informacije koje vide reklama. Pored toga, sledeće informacije takođe moraju biti jasne: fizičko ili pravno lice u čije ime je oglas predstavljen; fizičko ili pravno lice koje je platilo oglas ako se to lice razlikuje od fizičkog ili pravnog lica na koje se upućuje iznad; smislene informacije direktno i lako dostupne iz oglasa o glavnim parametrima koji se koriste za određivanje primaoca kome je reklama predstavljena i, gde je primenljivo, o tome kako da promenite te parametre.

---

²¹ Član 9 (1) AVMSD

Onlajn platforme moraju da obezbede primaocima usluge funkcionalnost da označe sadržaj koji pružaju, da sadrži komercijalne komunikacije.

Važno je napomenuti da AVMS navodi niz "odgovarajućih mera" koje treba da preduze VSP da bi ispunio svoje obaveze ali ostavlja određenu diskreciju državama članicama da izaberu odgovarajuće mere ili da zauzvrat ostave VSP-a da donese odluku o odgovarajućim merama. U svim slučajevima RT će proceniti da li su preduzete mere odgovarajuće.

Nasuprot tome, DSA navodi određene mere koje se moraju preduzeti: platforme moraju da obezbede funkcionalnost u kojoj korisnici mogu da identifikuju komercijalne komunikacije u sadržaju koji emituju.

5.4.5 Zaštita maloletnika

Zakon o digitalnim uslugama pruža široku obavezu (odjeljak 28): *1. Pružaoci onlajn platformi dostupnim maloletnicima će na svoju uslugu uspostaviti odgovarajuće i proporcionalne mere kako bi se osigurao visok nivo privatnosti, sigurnosti i bezbednosti maloletnika.*

AVMSD zabranjuje platformama za deljenje video zapisa da obrađuju lične podatke maloletnika u komercijalne svrhe kao što su direktan marketing, profilisanje i oglašavanje prilikom pokušaja zaštite maloletnika (primenom roditeljske kontrole ili sistema ocenjivanja). DSA takođe ponavlja ovu obavezu iz člana 28(2).

Jedini dalji detalj u DSA upućen je VLOPS-u u pogledu ublažavanja rizika, članu 35: *(j) preduzimanje ciljanih mera za zaštitu prava deteta, uključujući alate za verifikaciju uzrasta i roditeljsku kontrolu, alate koji imaju za cilj da pomognu maloletnicima da signaliziraju zloupotrebu ili dobiju podršku, na odgovarajući način;*

U članu 44 DSA navodi se da Komisija konsultuje Evropski odbor za digitalne usluge (vidi 5,5 u daljem tekstu), i da će podržati i promovisati razvoj i implementaciju dobrovoljnih standarda koje su postavila relevantna evropska i međunarodna tela za standardizaciju, bar u pogledu sledećih: (j) standarda za ciljane mere zaštite maloletnika na internetu.

U pogledu Odredbi i uslova (član 14), 3. *Tamo gde je posrednička usluga prvenstveno usmerena na maloletnike ili je oni pretežno koriste, pružalac te posredničke usluge objašnjava uslove za, kao i sva ograničenja, korišćenje usluge na način koji maloletnici mogu da razumeju.*

5.4.6 Trusted flaggers (pouzdana prijavljivači)

Lista odgovarajućih mera koje će preduzeti VSP u okviru AVMSD-a su: *(d) uspostavljanje i rad transparentnih i korisnički prihvatljivih mehanizama za korisnike platforme za deljenje video zapisa za prijavljivanje ili označavanje provajderu platforme za deljenje video zapisa, sadržaj naveden u stavu 1 navedenom na njihovoj platformi;*

(e) uspostavljanje i rukovođenje sistema preko kojih provajderi platformi za deljenje video zapisa objašnjavaju korisnicima platformi za deljenje video zapisa kakve su mere preduzete u vezi sa izveštavanjem i obeležavanjem sadržaja na koji se upućuje u tački (d);

Više detalja nije obezbeđeno u vezi sa "prijavljivanjem". Unapređeni kodeks prakse za dezinformacije iz 2022. godine je uveo obavezu za potpisnike Kodeksa koja se odnosi i na obeležavanje sadržaja: *Poglavlje 23. Relevantni potpisnici se obavezuju da će korisnicima*

obezbediti funkcionalnost za označavanje štetnih lažnih i/ili pogrešnih informacija koje krše smernice ili uslove korišćenja usluge potpisnika.²²

Zakon o digitalnim uslugama pruža najviše detalja o prijavljivanju – posebno sa fokusom na "trusted flaggers". U članu 19 (1) DSA navodi se sledeće: Onlajn platforme će preduzeti neophodne tehničke i organizacione mere kako bi se osiguralo da se obaveštenja koja podnose pouzdani prijavljivači putem mehanizama navedenih u članu 14, obrađuju i odlučuju sa prioritonom i bez odlaganja.

Član 22 detaljno opisuje koncept "trusted flaggers" pri kojoj će se status „trusted flagger“ po ovom Pravilniku dodeliti, za primenu bilo kog entiteta, od strane koordinatora za digitalne usluge (KDU) države članice u kojoj je podnosilac zahteva osnovan, podnosiocu zahteva koji je pokazao da ispunjava sve sledeće uslove:

(a) ima posebnu stručnost i kompetentnost u svrhu otkrivanja, identifikacije i obaveštavanja o nezakonitom sadržaju;

(b) nezavisan je od bilo kog provajdera onlajn platformi;

(c) sprovodi svoje aktivnosti u svrhu podnošenja obaveštenja marljivo, tačno i objektivno.

Stoga se prijavljivanje odnosi na obaveze VSP-a prema AVMSD-u, u vezi sa onlajn platformama u pogledu unapređenog Kodeksa prakse za dezinformacije, ali i u DSA-u. U DSA-u, provajderi onlajn platformi moraju da daju prioritet obaveštenjima koja su podneli pouzdani prijavljivači i osiguraju da se o njima obrađuju i odlučuju bez odlaganja.

Tabela 2: Gde se AVMSD susreće sa DSA

Gde se AVMSD susreće sa Zakonom o digitalnim uslugama (DSA)		
Vrsta	AVMSD	DSA
Zabrana nedozvoljenog sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> - Podsticanje na mržnju/ podsticanje na nasilje/ podsticanje na terorizam. - Diskriminatorni govor - Rasizam i ksenofobija - Dečija pornografija 	Između ostalog: <ul style="list-style-type: none"> - Nezakonit govor mržnje ili teroristički sadržaj - Nezakonit diskriminatorni sadržaj, kao i nezakonite aktivnosti kao što je deljenje slika koje prikazuju seksualno zlostavljanje dece.
Odredbe i uslovi	<ul style="list-style-type: none"> - Uključivanje i primena odredbi i uslova za usluga platforme za deljenje video zapisa - Zahtevi u vezi sa zaštitom maloletnika; odredbe vezane za zaštitu šire javnosti od nezakonitog sadržaja; i one koji se odnose na namirnice sa VMŠŠ. 	Detaljnije: <ul style="list-style-type: none"> - pojašnjenje ograničenja uvedenim korisnicima uključujući informacije o procedurama moderacije sadržaja; - detalji o postupku žalbe za usluge koje uglavnom koriste maloletnici - O&U izraženi na način koji maloletnici mogu da razumeju.

²² Unapređeni [kodeks](#) prakse za dezinformacije 2022 god.

Gde se AVMSD susreće sa Zakonom o digitalnim uslugama (DSA)		
Vrsta	AVMSD	DSA
		<ul style="list-style-type: none"> - VLOPs i VLOSEs objavljuju O&U na zvaničnim jezicima svih zemalja članica na kojima nude svoje usluge.
Transparentnost oglašavanja	Pravila za VSP (platforme za deljenje video zapisa): <ul style="list-style-type: none"> - Poštovanje opštih pravila o sadržaju i identifikaciji oglašavanja - Korisnici trebaju biti obavešteni kada programi i video zapisi generisani od strane korisnika sadrže audiovizuelne komercijalne komunikacije. - Mogućnost za korisnike da se izjasne da li video zapisi koje otpremaju sadrže AKK. 	<ul style="list-style-type: none"> - Korisnicima usluga mora biti omogućeno da identifikuju da su informacije koje vide reklama. - Funkcionalnost u kojoj korisnici mogu da identifikuju komercijalne komunikacije u sadržaju koji otpremaju. Potrebne su dodatne informacije: <ul style="list-style-type: none"> - Fizičko ili pravno lice u čije ime je oglas predstavljen; - Fizičko ili pravno lice koje je platilo reklamu; - Glavni parametri koji se koriste za određivanje primaoca kome je reklama predstavljena i, gde je primenljivo, o tome kako da promene te parametre.
Zaštita maloletnika	<ul style="list-style-type: none"> - Detaljne obaveze o zaštiti maloletnika. 	Šire obaveze koje se trebaju uključiti kroz kodekse: <ul style="list-style-type: none"> - Pružaoci onlajn platformi dostupnih maloletnicima moraju obezbediti odgovarajuće i proporcionalne mere kako bi se osigurao visok nivo privatnosti, bezbednosti i sigurnosti maloletnika.
Trusted flaggers (pouzdana prijavljivači)	Nejasna referenca: <ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljanje i rad sa transparentnim i korisnički prihvatljivim mehanizmima za korisnike platforme za deljenje video zapisa za izveštavanje ili označavanje sadržaja 	Detaljnije: <ul style="list-style-type: none"> - Detaljniji opis koncepta "trusted flaggers"; - Opisuje strukturu "trusted flagger-a"; - Obaveštenja koja prosleđuju pouzdani prijavljivači se obrađuju i procesuiraju sa prioriteto i bez odlaganja.

5.4.7 Perspektiva ERGA-e

ERGA je u junu 2021. objavila rad sa nizom predloga u vezi sa Zakonom o digitalnim uslugama (DSA). ERGA je posebno bila zabrinuta u pogledu preklapanju između AVMS Direktive i DSA-a. Između ostalog, u svojoj publikaciji ERGA je konstantovala da:

"Da bi se razjasnila bilo kakva pitanja tumačenja, odredbe DSA-a koje dopunjuju odredbe AVMSD o VSP-a (platforme za deljenje video zapisa) treba eksplicitno identifikovati kao takve, npr. u posebnom članu Uredbe" (par. 2.20).

"DSA bi trebalo da izričito obezbedi da regulatorna tela označena kao odgovorni organi od strane zemalja članica za VSP u okviru AVMSD-e, treba da budu poverena, da na nacionalnom nivou, primenjuju i sprovode pravila DSA-a koja se odnose na regulisanje onlajn sadržaja. Na isti način, DSA bi trebalo da se pozove na ERGA-u i zaduži je da podrži/osigura prekograničnu implementaciju DSA u vezi sa regulacijom onlajn sadržaja" (para. 2.24).²³

Kada su u pitanju obaveze onlajn platformi, u radu koji je ERGA objavila je takođe (kao što je gore naznačeno) konstatovano da je u mnogim slučajevima DSA bio jasniji u pogledu konkretnog sprovođenja od AVMSD-a. U tom kontekstu, zakon se odnosi na: Odredbe i uslove, transparentnost onlajn oglašavanja, pouzdano prijavljivanje, žalbe, rešavanje sporova i koregulaciju. Glavna pitanja bila su do koje mere bi detaljnija pravila u DSA-u mogla ili trebalo da se primenjuju na iste obaveze u AVMSD-u. Takođe je postojala zabrinutost u pogledu potencijalne razlike u implementaciji tih pravila na nacionalnom nivou gde su AVMSD već sprovele zemlje članice. Da li bi i dalje bilo moguće imati dosledna pravila pod DSA-om? ERGA je naglasila potrebu uspostavljanja zajedničkih okvira između zemalja članica.

U svom dokumentu iz novembra 2022, ERGA je istakla važnost "obezbeđivanja i optimizacije dinamike između DSA i Direktive o audio-vizuelnim medijskim uslugama (AVMSD) u cilju ublažavanja povezanih rizika implementacije i samim tim obezbeđivanja efikasne primene oba instrumenta"²⁴

ERGA je takođe sugerisala da bi Zakon o digitalnim uslugama (DSA) trebalo da "eksplicitno pomene ulogu audiovizuelnih sektoralnih vlasti u DSA-u kako bi se obezbedila odgovarajuća i koherentna implementacija i AVMSD-a i DSA-a, posebno kada je reč o onlajn regulaciji sadržaja i platformama za deljenje video zapisa u skladu sa članom 28b AVMSD".

Čini se da konačna verzija DSA nije rešila sve te dileme i ne pominje eksplicitno ERGA-u i audiovizuelne sektorske vlasti kao ključne institucije u sprovođenju zakona.

5.5 Sprovođenje DSA-a

Evropska komisija će biti primarni regulator za veoma velike onlajn platforme (VLOPS) i veoma velike onlajn pretraživače (VLOSE). Koordinatorska tabela za digitalne usluge (pogledajte dole) saradivaće sa Komisijom tamo gde je to neophodno. Komisija će takođe predsedavati Odborom.

5.5.1 Uloga koordinatora digitalnih usluga

Na nacionalnom nivou, koordinator digitalnih usluga će morati da bude imenovan.

U članu 37 DSA-a navedeno je objašnjenje i uloga koordinatora digitalnih usluga:

"1. Države članice će odrediti jednog ili više nadležnih organa kao odgovorne za primenu i sprovođenje ove Uredbe ('nadležni organi').

2. Države članice će odrediti jednog od nadležnih organa kao svog koordinatora za digitalne usluge (KDU). Koordinator za digitalne usluge je odgovoran za sva pitanja u vezi sa primenom i

²³ ERGA (2021): Predlozi usmereni na jačanje Zakona o digitalnim uslugama (DSA)- u pogledu regulacije sadržaja na mreži

²⁴ ERGA (2022): Zakon o digitalnim uslugama (DSA) – Prioriteti ERGA-e za trojne pregovore

sprovedenjem ove Uredbe u toj državi članici, osim ako država članica nije dodelila određene specifične zadatke ili sektore drugim nadležnim organima...."

Koordinator digitalnih usluga biće nezavisna vlast sa jasnim uslovima da da svoje zadatke obavlja nepristrasno i sa transparentnošću. Novi koordinator za digitalne usluge u okviru svake države članice biće važno regulatorno čvorište, čime će se osigurati koherentnost i digitalna kompetentnost. Koordinatori digitalnih usluga sarađivaće u okviru nezavisne savetodavne grupe pod nazivom Evropski odbor za digitalne usluge (pogledajte više u nastavku), koja može da podrži analizom, izveštajima i preporukama, kao i koordinacijom novog alata zajedničkih istraga Koordinatora digitalnih usluga.

Zakon o digitalnim uslugama je složen i horizontalan – stoga i pokriva više sektora. Kao što je gore navedeno, obuhvaćene su oblasti kao što su širenje ilegalne i falsifikovane robe, potreba da se osigura transparentnost trgovaca, pored pitanja štetnog i nezakonitog sadržaja na internetu. Stoga je potrebno da postoji uloga u nadzornoj strukturi za niz nacionalnih institucija koje se bave pitanjima kao što su tržišta, fer trgovina, zaštita potrošača, zaštita podataka itd.

DSA je takođe složena u pogledu različitih uloga koje treba da sprovede Koordinator. Zanimljiva analiza u vezi sa budućim zadacima KDU-a koje je sproveo nemački institut (Stiftung Neue Verantwortung) naglašava pitanje analize podataka.

DSA je zakon koji generiše podatke. Sadrži 20 obaveza izveštavanja za VLOP, Komisiju ili KDU-a, postoje razni izveštaji o transparentnosti i proceni i, što je ključno, KDU-a i provereni istraživači imaju pravo da traže podatke od VLOP-i. Analiza različitih tipova podataka zahtevaće da KDU-a imaju mogućnost za obradu i analizu podataka. Razne vlade i regulatorna tela počeli su da osnivaju jedinice za obradu i analizu podataka, a jedan od primera je francuska Pôle d'Expertise de la Régulation Numérique (PEReN).²⁵

Pored toga, KDU će biti zadužen za koordinaciju i saradnju sa drugim relevantnim telima, nadgledanje obaveza od značaja za specifično regulatorno polje KDU-a, angažovanje u sistemima žalbi, proveru istraživača koji će imati pristup podacima, određivanje institucija od poverenja i učešće u Evropskom odboru za digitalne usluge, itd.

5.5.2 Evropski odbor za digitalne usluge

DSA osniva Evropski odbor za digitalne usluge ('Odbor'), koji ima zadatak da podrži doslednu primenu DSA-a. Odbor će biti sastavljen od svih nacionalnih koordinatora digitalnih usluga a predsedavaće Evropska komisija. Uloga Odbora je uglavnom savetodavna i uključivaće doprinos izradi Kodeksa ponašanja i podršku zajedničkim istragama između KDU-a i Evropske komisije.

5.6 Nacionalni pristupi, uloga RT i saradnja

Ovaj odeljak pruža kratak prvi pregled pristupa raznih zemalja u implementaciji DSA. Predloženo je da se ova tema dodatno proširi za buduću studiju u okviru projekta PROFREX. To je posebno važno što do danas nije mnogo zemalja sprovelo procedure za sprovođenje DSA-a.

²⁵ "[Nadzor platforme](#): Kako ako bi trebalo da izgleda jak koordinator digitalnih usluga" German Stiftung Neue Verantwortung

5.6.1 **Određivanje koordinatora digitalnih usluga (KDU)**

Očekuje se da će sve zemlje članice EU imenovati Koordinatora za digitalne usluge do 17. februara 2024. godine. Postoje neki primeri gde će sadašnje regulatorno telo za medije verovatno biti određeno za nacionalnog koordinatora digitalnih usluga. U Francuskoj se predviđa da će Arcom biti imenovani KDU. Arcom je proizašao iz spajanja audiovizuelnog medijskog regulatora CSA (Conseil Supérieur de l'Audiovisuel) i Visokog tela za distribuciju dela i zaštitu prava na internetu (Hadopi). Arcom je Regulatorno telo za audiovizuelnu i digitalnu komunikaciju. Ona ostaje odvojena od ARCEP-a, regulatornog tela za distribuciju elektronskih komunikacija, poštanskih i štampanih medija.

U Irskoj je proširena bivša Radio-difuzna uprava Irske i kreirana Medijska komisija. Ona će sprovesti Direktivu o audiovizuelnim medijskim uslugama, ali i druge odredbe u Zakonu o bezbednosti i regulisanju medija na internetu 2022. Pored toga, Komisija će takođe uključiti koordinatora za digitalne usluge. I dalje ostaje odvojeno regulatorno telo – ComReg – regulator odgovoran za regulisanje sektora elektronskih komunikacija (telekomunikacije, radio komunikacije, prenos emitovanja i usluge sa premijum naknadom) i poštanskog sektora u Irskoj.

5.6.2 **Ključni značaj saradnje na nacionalnom nivou**

U cilju suočavanja sa novim izazovima regulative (posebno u pogledu ZDU), prisutan je rastući trend razvoja zajedničkih pristupa i saradnje u pogledu regulisanja onlajn sfere.

*Digitalno okruženje navelo je kreatore politike i regulatorne vlasti da preispitaju granice kooperativnih šema, da uzmu u obzir ne samo prekogranične izazove, nego i one međusektorske.*²⁶

Ove vrste nacionalne saradnje uključuju uspostavljanje foruma ili platformi na kojima nacionalna regulatorna tela za medije rade sa savetima ili komisijama za štampu, izbornim komisijama, antimonopolskim organima, potrošačkim agencijama, telima za zaštitu autorskih prava, agencijama za zaštitu podataka itd. Primeri uključuju švedsku Mrežu za digitalne usluge, holandsku Platformu za saradnju sa digitalnim regulatorima (SDT) i Forum za saradnju digitalnih regulatora Ujedinjenog Kraljevstva (DRFC).²⁷ Ključni ciljevi takve saradnje uključuju omogućavanje saradnje i razmenu znanja i iskustva između različitih tela, vlasti i zainteresovanih strana.

U julu 2020. godine, Forum za saradnju digitalnih regulatora (DRFC) formiran je u Velikoj Britaniji od strane Ofcom-a, CMA (Uprava za konkurenciju i tržišta) ICO (Kancelarija poverenika za informacije) (a kasnije i FCA – Uprava za finansijsko ponašanje) kako bi se obezbedio veći nivo saradnje, imajući u vidu jedinstvene izazove koje predstavlja regulisanje onlajn platformi. Prema opisu delatnosti i uslovima foruma, ciljevi DRFC-a su trostruki:

²⁶ Citat: Cabrera Blázquez F.J., Denis G., Machet E., McNulty B. (2021). [Regulatorne vlasti za medije i izazovi saradnje. IRIS Plus. Evropska audiovizuelna opservatorija, Strazbur.](#)

²⁷ Cabrera Blázquez F.J., Denis G., Machet E., McNulty B., Regulatorni organi za medije i izazovi saradnje, IRIS Plus, Evropska audiovizuelna opservatorija, Strazbur, decembar 2021. Izveštaj koji su zajedno autori Evropske audiovizuelne opservatorije i EPRA

- *promovisanje veće koherentnosti, tako da tamo gde se regulatorni režimi ukrštaju DRCF pomaže u rešavanju potencijalnih tenzija, nudeći jasnoću ljudima i industriji*
- *da saraduju na oblastima od zajedničkog interesa i zajednički rešavaju složene probleme*
- *da zajedno rade na izgradnji neophodnih mogućnosti, učeći iz onoga što svaki regulator radi i težeći da budu najbolji u klasi, kako sada tako i u budućnosti.*²⁸

Holandsku Platformu za saradnju sa digitalnom regulativom (SDT) pokrenuli su Uprava za potrošače i tržišta (ACM), Holandska uprava za finansijska tržišta (AFM), Holandska uprava za zaštitu podataka (AP) i Holandska uprava za medije (CvdM) u novembru 2021. Kako se navodi na sajtu: *SDT želi da razume mogućnosti i rizike u digitalnom društvu, i stavi ih na dnevni red. Pored takvih studija, SDT takođe želi da bude u stanju da iskoristi te mogućnosti, kao i da se izbori sa rizicima. Dok to radi, SDT će imati na umu razne javne interese. Pored toga, četiri člana SDT-a žele da kolektivno investiraju u znanje i stručnost i da ih podele jedni sa drugima. Konačno, oni kolektivno žele da obezbede efikasno i efektivno sprovođenje pravila i propisa (holandskih i evropskih).*²⁹

SDT će takođe koordinisati kako da sprovede usklađenost sa novim evropskim pravilima u pogledu digitalizacije, uključujući predstojeća pravila za onlajn platforme, podatke i ekonomiju platforme, kao što su predlozi Zakona o digitalnim uslugama (DSA), Zakona o digitalnim tržištima (DMA) i Zakona o veštačkoj inteligenciji (AI Act).³⁰

Slično tome, u Švedskoj, regulatorno telo je razvilo DSA Mrežu kao dobrovoljni forum za saradnju između zainteresovanih vlasti o pitanjima koja se pre svega tiču DSA-a. Vlasti su se bavile medijskom regulativom, telekomunikacijama, zaštitom podataka, konkurencijom, zaštitom potrošača i prekograničnom trgovinom. Vlasti su videle potrebu za daljom saradnjom u vezi sa regulacijom onlajn platformi i smatrale da postoji velika vrednost u bližem dijalogu u vezi sa DSA.³¹

Stoga je ključni pristup implementaciji DSA uspostavljanje takve platforme za saradnju u cilju koordinacije regulacije onlajn platformi, maksimiziranja resursa i razmene iskustava.

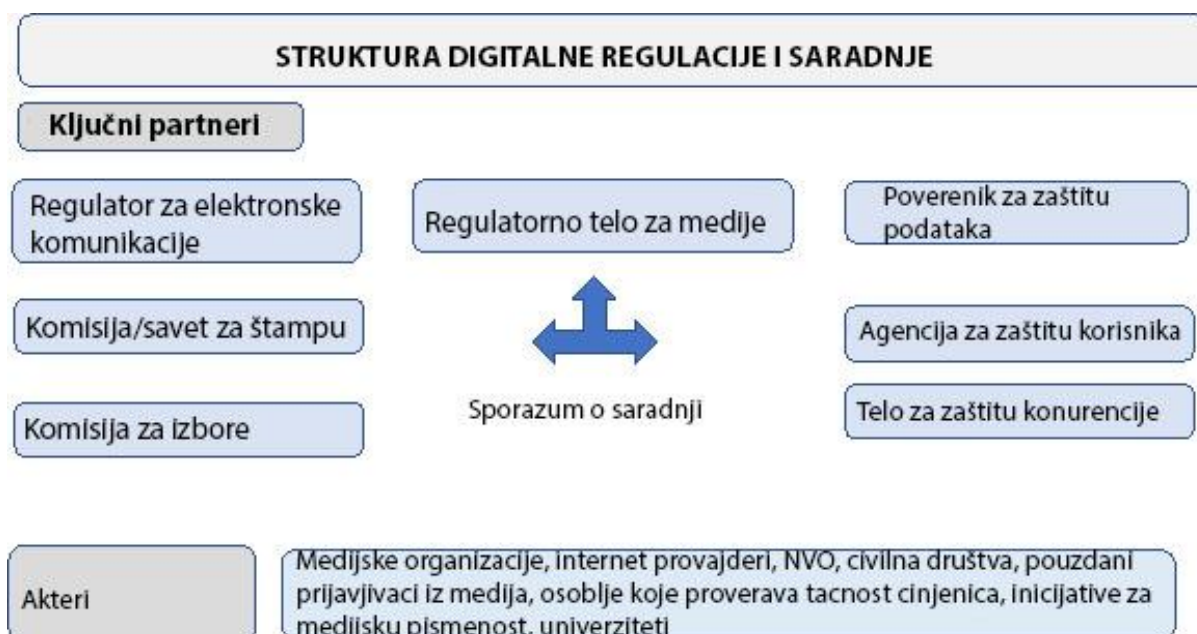
U nastavku je naveden ilustrativan primer kako bi takav kooperativni/ kolaborativni forum mogao da bude strukturiran. Saradnja između glavnih partnera može biti formalna ili neformalna. Dodatni akteri – posebno medijske organizacije, civilno društvo itd. – mogu biti uključeni u diskusijama o konkretnim pitanjima.

²⁸ [Opis posla i dužnosti za DRCF](#)

²⁹ [Platforma za saradnju sa digitalnom regulativom](#) (SDT)

³⁰ Ronan Ó Fathaigh (2022): Nova holandska regulatorna saradnja u kojoj učestvuje Holandska medijska uprava otvara prvu zajedničku istragu

³¹ Mrežu trenutno čine predstavnici SPBA, Švedskog saveta za medije, Švedske uprave za poštu i telekomunikacije, Švedske uprave za zaštitu privatnosti, Švedske uprave za konkurentnost, Švedske agencije za potrošače, Nacionalnog odbora za trgovinu Švedska i Švedsku agenciju za digitalnu vladu.

5.7 Potencijalne potrebe u okviru projekta PROFREX

Ključno pitanje sa DSA-om je da je njegova implementacija oblast koje će se razvijati između sada i početka 2024. Stoga će ispravke, informacije i istraživanja u vezi sa nacionalnim pristupima razvoju regulatorne strukture biti važna za sva RT-a. To bi uključivalo (između ostalog):

- Određivanje koordinatora za digitalne usluge
- Ključna ekspertiza koju možda treba osigurati unutar RT-a
- Pristup određivanju "trusted flagger" (pouzdanih prijavljivača)
- Saradnja između različitih agencija.

Dalji razgovori / istraživanja i dopune o preseku između Direktive AVMS-a i DSA u pogledu pravila i obaveza takođe će biti važni u narednim mesecima. To je naročito slučaj imajući u vidu da bi Evropska komisija mogla da pruži dodatne smernice u toj oblasti. Budući rad ERGA-e (mišljenja, smernice za pozicije i izveštaji) se takođe trebaju uzeti u obzir.

U kontekstu PROFREX-a preporučuje se da se organizuje radionica koja će okupiti različite institucije i agencije koje predstavljaju sektore koji su regulisani DSA-om (regulatori medija, poverenik za informacije, regulator za komunikacije, agencija za zaštitu potrošača, itd), a što bi bilo izuzetno korisno za REM i ostale zainteresovane strane..

6 NAPOMENA O AKCIONOM PLANU EVROPSKE DEMOKRATIJE

Akcionni plan Evropske komisije za evropsku demokratiju objavljen je u decembru 2020. godine sa glavnim ciljem jačanja demokratske otpornosti.³² Ključni ciljevi akcionog plana su:

- Zaštita izbornog integriteta i promovisanje demokratskog učešća
- Jačanje slobode medija i medijskog pluralizma
- Borba protiv dezinformacija

Povodom zaštite izbornog integriteta, i promocije slobodnih i fer izbora, Evropska komisija je u novembru 2021. objavila svoj Predlog uredbe o transparentnosti političkog oglašavanja.³³ Predloženim pravilnikom uvode se: usklađene obaveze transparentnosti za pružaoce političkog oglašavanja i srodnih usluga da zadrže, otkriju i objave informacije povezane sa pružanjem takvih usluga; i usklađena pravila o korišćenju tehnika targetiranja i pojačavanja u kontekstu objavljivanja, sirenja ili promocije političkog oglašavanja koja podrazumevaju korišćenje ličnih podataka.

Predlogom nisu obuhvaćeni drugi aspekti regulisani na nacionalnom nivou kao što su zakonitost sadržaja političke reklame i periodi tokom kojih su reklame dozvoljene, kao ni priroda učesnika u demokratskom procesu. Obim uredbe obuhvata političko oglašavanje u svim medijima (ne samo onlajn). Namera je da se dopuni Zakon o digitalnim uslugama (pogledajte prethodno poglavlje), koji već zahteva transparentnost oglašavanja. Pravilnik propisuje da provajderi reklamnih usluga (politički izdavači oglašavanja) imaju niz zahteva za izveštavanje i obaveze deljenja informacija sa nadležnim organima. Ostaje da se vidi da li bi takve vlasti mogle da budu regulatorne vlasti za medije ili nacionalne izborne komisije. U recitalu se pominju i Mreža evropske saradnje o izborima i Evropska regulatorna grupa za audiovizuelne medijske usluge (ERGA). Uredbu su usvojili Savet (decembar 2022) i Parlament (februar 2023) i kreću se ka putu trojnih pregovora sa Komisijom, Parlamentom i Savetom³⁴.

Kada je u pitanju jačanje slobode medija i pluralizma, fokus Akcionog plana Evropske demokratije je na bezbednosti novinara, kao i na zaustavljanju korišćenja strateških tužbi protiv učešća javnosti (SLAPPS), kao i na unapređivanju transparentnosti vlasništva nad medijima. Cilj suprotstavljanja dezinformacijama doveo je do jačanja Kodeksa prakse o dezinformacijama, i razvoja novih mera za suprotstavljanje stranom mešanju putem kampanja dezinformisanja.

Dalji ključni zakonodavni predlog koji je nastao iz Akcionog plana evropske demokratije je predlog Evropske komisije za Evropski zakon o slobodi medija objavljen u septembru 2022. godine (pogledajte sledeće poglavlje)³⁵. Ovaj predlog se dalje odnosi na neke od ključnih ciljeva iznetih u Akcionom planu Evropske demokratije.

³² [Komunikacija EK](#), Evropskom parlamentu, Savetu, Komitetu za društvena pitanja i regionalnom komitetu o Akcionom planu Evropske demokratije

³³ [Predlog uredbe](#) Evropskog parlamenta i Saveta o transparentnosti i ciljanju političkog oglašavanja.

³⁴ Izrada ove studije je završena u februaru 2023. godine, a predložena Uredba o transparentnosti političkog oglašavanja je od tada napredovala.

³⁵ Izrada ove studije je završena u februaru 2023 godine, dok je se EMFA razvio u međuvremenu.

7 EVROPSKI ZAKON O SLOBODI MEDIJA (EMFA)

7.1 Pregled

Komisija je objavila Evropski zakon o slobodi medija 16. septembra 2022. godine.³⁶ Uredba uključuje, između ostalih, zaštitne mere protiv političkog uplitanja u uredničke odluke i protiv nadzora. Njime se usredsređuje na nezavisnost i stabilno finansiranje medija javnih službi, kao i na transparentnost vlasništva nad medijima i dodelu državnog oglašavanja. Takođe se određuju mere za zaštitu nezavisnosti urednika i identifikaciji sukoba interesa. Zakon će se baviti pitanjem koncentracije medija i stvoriti novi nezavisni Evropski odbor za medijske usluge, koji čine nacionalne medijske vlasti.

Ovaj odbor će zameniti ERGA-u. ERGA je objavila Dokument o poziciji EMFA u kojem se široko pozdravlja predlog i uključuje niz preporuka za unapređivanje i razjašnjavanje predloga.³⁷

7.2 Zaštita uredničkog integriteta, izvori novinarstva

Članom 4 obuhvaćena su "Prava pružalaca medijskih usluga": *države članice, uključujući njihove nacionalne regulatorne organe i tela, neće se mešati ili pokušavati da utiču na bilo koji način, direktno ili indirektno, na uređivačku politiku i odluke pružalaca medijskih usluga.*

Omogućava zaštitu izvora:

Države članice neće pritvoriti, sankcionisati, presresti, biti podvrgnute prismojri ili pretresi i zapleni, niti vršiti inspekciju pružalaca medijskih usluga ili, ako je to primenljivo, članova njihovih porodica, njihovih zaposlenih ili članova njihovih porodica, ili njihovih korporativnih i privatnih prostorija, ukoliko odbijaju da saopšte informacije o svojim izvorima, osim ako to nije opravdano javnim interesom, u skladu sa članom 52(1) Povelje i u skladu sa drugim zakonima Unije.

Dalja pravila zabranjuju nadzor ili korišćenje softvera za nadzor ukoliko to nije opravdano okolnostima kao što su istrage teških krivičnih dela.

Ovaj odeljak pravila predstavlja minimalno usklađivanje i praćen je Preporukom, kojom je određen katalog dobrih praksi koje su razvijene na dobrovoljnoj osnovi, za medijske kompanije radi promovisanja uredničke nezavisnosti.

7.3 Javni servisi

Član 5, prema preambuli predloga, nadovezao se na međunarodne standarde koje je u tom pogledu razvio Savet Evrope, kako bi se postavile zakonske zaštitne mere za funkcionisanje javnih medijskih servisa širom Unije.. Ove preporuke sadrže sledeće smernice (u rezimeu):

- Obaveza da javni servisi na nepristrasan način obezbede pluralitet informacija i mišljenja svojoj publici, u skladu sa svojom misijom javnog servisa.
- Imenovanja rukovodećih i upravnih tela trebalo bi da se sprovode kroz transparentnu, otvorenu i nediskriminatornu proceduru i na osnovu transparentnih, objektivnih, nediskriminatornih i proporcionalnih kriterijuma postavljenih unapred po nacionalnom zakonu. Član se takođe odnosi na trajanje mandata, kao i na potrebu da se pravila o otpuštanjima unapred definišu nacionalnim zakonom (a ona odražavaju

³⁶ [Predlog uredbe](#) Evropskog parlamenta i Saveta o uspostavljanju zajedničkog okvira za medijske usluge na unutrašnjem tržištu (Evropski zakon o slobodi medija) i izmene Direktive 2010/13/EU.

³⁷ [ERGA \(2022\): Predlog Komisije](#) za Evropski zakon o slobodi medija (EMFA)- Pozicija ERGA-e- Novembar 2022.

standarde SE u toj oblasti. Takve odluke o smeni moraju biti opravdane i uključuju mogućnost sudske revizije.

- Države članice će osigurati da javni servisi imaju adekvatna i stabilna finansijska sredstva za ispunjenje svoje misije javnog servisa. Ti resursi će biti takvi da se štiti urednička nezavisnost.
- Države članice će odrediti jednu ili više nezavisnih vlasti ili tela kako bi nadgledale usklađenost sa paragrafima od 1 do 3.

Uključivanje ovih odredbi u članu 5 je važan korak u formalizaciji principa zasnovanih na pristupu SE ka obezbeđivanju nezavisnosti i odgovarajuće funkcije javnih medijskih usluga.

7.4 Transparentnost vlasništva nad medijima

Predlogom će se postojeći okvir dopuniti tako što će se od svakog pružaoca medijske usluge, koji u svom sadržaju ima vesti i aktuelnosti, tražiti da pruže informacije o vlasništvu u mediju, a posebno o direktnim, indirektnim i stvarnim vlasnicima, korisnicima medijskih usluga.

To se nadovezuje na Direktivu AVMS-a, u kojoj se (prema članu 5 (1)) navodi da države članice mogu zahtevati od pružalaca medijskih usluga da objavljuju informacije o svojoj vlasničkoj strukturi, uključujući stvarne vlasnike. Prema EMFA, pružaoci medijskih usluga vesti i aktuelnosti imaju obavezu da to urade.

Predlog je praćen i Preporukom, kojom je izložen katalog dobrih praksi za zemlje članice sa ciljem da se poveća transparentnost vlasništva nad medijima.

7.5 Evropski odbor za medijske usluge

Uredbom se predlaže transformacija ERGA u Evropski odbor za medijske usluge ('Odbor'). Stoga predlog preciznije identifikuje medijske regulatore kao ključna tela za primenu delova propisa (član 8). Konkretno Poglavlje III: "Okvir za regulatornu saradnju i dobro funkcionalno unutrašnje tržište za medijske usluge" (objašnjeno u daljem tekstu). U predlogu su takođe izloženi detalji za funkcionisanje Odbora (članovi 10, 11 i 12).

Zadaci Odbora uključuju strukturiranu saradnju između regulatornih tela, zahteve za sprovođenje obaveza od strane platformi za deljenje video zapisa, pružanje smernica o pitanjima regulisanja medija i koordinaciju mera vezanih za pružaoce medijskih usluga uspostavljene izvan Unije. Ovim se institucionališe ERGA Memorandum o razumevanju kreiran za rešavanje pitanja saradnje. Odbor će takođe promovisati efektivnu i doslednu primenu okvira medijskog zakona EU, posebno pomaganjem Komisiji u pripremi smernica. Ona će objaviti mišljenja o nacionalnim merama i odlukama koje utiču na medijska tržišta i koncentraciju medijskog tržišta.

Član 9 fokusiran je na Nezavisnost Odbora. S obzirom da zemlje kandidati trenutno imaju status Posmatrača u ERGA, biće veoma važno da taj status ostane u pogledu Evropskog odbora za medijske usluge. Recital 23 naglašava da:

Odbor bi takođe trebalo da ima mogućnost da pozove da na sastancima, u dogovoru sa Komisijom, prisustvuju eksperti i posmatrači, uključujući posebno regulatorne organe ili tela iz zemalja kandidata, potencijalnih zemalja kandidata, zemalja EEA ili ad hoc delegate drugih nadležnih nacionalnih vlasti.

7.6 Transparentnost državnog oglašavanja

Predlogom se obezbeđuje da državno oglašavanje sistematski podleže pravilima *ex ante* o transparentnosti, posebno kada su u pitanju korisnici i potrošeni iznosi, kao i o pravednoj raspodeli takvog oglašavanja. U članu 24 navodi se da *"se javna sredstva ili bilo koje drugo razmatranje ili prednost koju javni organi dodeljuju pružaocima medijskih usluga u svrhu oglašavanja dodeljuje u skladu sa transparentnim, objektivnim, proporcionalnim i nediskriminatornim kriterijumima i kroz otvorene, proporcionalne i nediskriminatorne procedure"*.

Relevantni organi treba da javno objave sledeće informacije: (a) *pravna imena pružalaca medijskih usluga od kojih su kupljene usluge oglašavanja*; (b) *ukupan godišnji iznos koji se troši, kao i iznosi potrošeni po dobavljaču medijskih usluga*.

Predloženi zakon takođe određuje da nacionalni regulatorni organi ili tela nadgledaju dodelu državnog oglašavanja na medijskim tržištima.

U svom mišljenju o EMFA,³⁸ ERGA je navela da *"lako se u potpunosti slaže sa ciljem podsticanja transparentnosti državnog oglašavanja, ERGA bi želela da istakne da takav zadatak praćenja informacija o državnom oglašavanju od strane bilo kog javnog ili državnog entiteta (koji se svodi na regulatorna tela po sadašnjem predlogu) danas pada na vrlo mali broj regulatornih tela, i može se smatrati potencijalno osetljivim"*.

Između ostalog ERGA je predložila da *"odredba EMFA stoga treba da bude razjašnjena šta se tačno očekuje od RT-a: nadgledanje na visokom nivou ili detaljna analiza. Ako bi ovo poslednje bilo potvrđeno, onda bi odgovarajuće povećanje resursa trebalo obezbediti regulatornim telima."*

7.7 Merenje korisnika medijskih servisa

Prema članu 3, predlog nalaže da: *"sistemi za merenje korisnika i metodologije budu u skladu sa principima transparentnosti, nepristrasnosti, inkluzivnosti, proporcionalnosti, nediskriminacije i proverljivosti"*.

Nacionalne regulatorne vlasti ili tela podstiču izradu kodeksa ponašanja od strane pružalaca sistema za merenje publike, zajedno sa pružaocima medijskih usluga, njihovim reprezentativnim organizacijama i svim drugim zainteresovanim stranama, kako bi se ispoštovali propisi, uključujući promovisanje nezavisnih i transparentnih revizija.

7.8 Zaštita medijskog pluralizma

Kada je u pitanju zaštita medijskog pluralizma, predložena uredba nalaže da zemlje članice osiguraju, u svojim nacionalnim pravnim sistemima, suštinska i proceduralna pravila koja obezbeđuju procenu koncentracije medijskog tržišta koja bi mogla da ima značajan uticaj na pluralizam medija i uređivačku nezavisnost.

Takvi pristupi već postoje u Irskoj, Velikoj Britaniji, Nemačkoj i Austriji i obično podrazumevaju procenu, ili mišljenje, od regulatornog tela za medije koje će biti dostavljeno organima zazaštitu konkurencije.³⁹

³⁸ ERGA (2022): Predlog Komisije za Evropski zakon o slobodi medija (EMFA)- Pozicija ERGA- Novembar 2022.

³⁹ D. Kevin (2018): Revizija politike pluraliteta, smernice, prakse i pravila. Pripremljeno u ime Radiodifuzne uprave Irske (BAI).

Jedan od zadataka Odbora biće da izda mišljenja o nacionalnim merama i odlukama koje utiču na medijska tržišta i koncentraciju medijskog tržišta.

7.9 Zaštita medijskih sadržaja na veoma velikim platformama

Cilj predloga je zaštita medijskog sadržaja (član 17) objavljenog na velikim platformama. Sa ciljem da se zaštiti medijski pluralizam, utvrđuje se da se pružaoci medijskih usluga ne tretiraju kao bilo koji drugi dobavljač sadržaja od strane veoma velikih onlajn platformi u kontekstu umerenosti sadržaja.

Konkretno, trebalo bi da postoje mere zaštite od neopravdanog uklanjanja sadržaja proizvedenog po profesionalnim standardima.

Odbor će imati zadatak da organizuje struktuirani dijalog između pružalaca veoma velikih onlajn platformi, predstavnika pružalaca medijskih usluga i predstavnika civilnog društva radi razgovora o iskustvu i najboljim praksama u primeni člana 17.

O takozvanom predlogu za "medijsku privilegiju" dosta se govorilo. Sa jedne strane se smatra ključnim da se osigura pravilno širenje medijskog sadržaja. S druge strane, postoji zabrinutost da će to omesti delatnosti usmerene ka suprotstavljanju dezinformacijama.

7.10 Dodatni elementi predloga

Cilj predloga je i da se osigura sledeće.

Nacionalne mere koje utiču na rad pružalaca medijskih usluga trebalo bi da budu propisno opravdane i proporcionalne i trebaju biti ih razumne, transparentne, objektivne i nediskriminatorne.

Korisnici imaju pravo da prilagode audiovizuelne ponude medijskih usluga tako što će moći da promene podrazumevane postavke.

7.11 Potencijalna uloga nacionalnih regulatornih organa za medije

Nacionalne regulatorne vlasti ili organi odgovorni su za primenu Poglavlja III. Navedeno je da će države članice osigurati da nacionalne regulatorne vlasti ili tela imaju adekvatne finansijske, ljudske i tehničke resurse za obavljanje svojih poslova u skladu sa Uredbom. Pored toga, nacionalne regulatorne vlasti ili organi imaju odgovarajuća ovlašćenja za istragu, u pogledu postupanja fizičkih ili pravnih lica na koja se primenjuje Poglavlje III (član 7).

- Učestvovanje u Evropskom odboru za medijske usluge
- Nadzor dodela državnog oglašavanja na medijskim tržištima
- Razvoj kodeksa ponašanja od strane provajdera sistema za merenje publike, zajedno sa pružaocima medijskih usluga, njihovim reprezentativnim organizacijama i svim drugim zainteresovanim stranama

7.12 Potencijalne potrebe u okviru projekta PROFREX

Predlog zakona je još uvek u ranoj fazi diskusije i konsultacija, a ostaje da se vidi kakav će biti konačan oblik propisa.

Kao i kod DSA, potrebno je razmotriti kontinuirani razvoj predloga. Kada stupi na snagu, pristupi RT-a takođe će biti od značaja. Takođe će biti potrebno razmotriti evropske uporedne studije i budući radove ERGA-e (mišljenja, pozicije, smernice i izveštaji).

- Razvijanje kodeksa za sisteme merenja publike
- Davanje mišljenja u vezi sa uticajem spajanja medija/ koncentracija na medijski pluralizam – uz potencijalna istraživanja sistema u drugim zemljama

8 REFERENCE

- SE (1993): Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji . <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty-num=132>
- SE (2000): Preporuka Saveta Evrope Rec(2000)23 o nezavisnosti i funkcijama regulatornih organa za radiodifuzni sektor. <https://rm.coe.int/16804e0322> i Deklaracija Komiteta ministara za nezavisnost i funkcije regulatornih tela za radiodifuzni sektor iz 2008. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d3c1e
- SE (2018): Preporuka CM/Rec(2018)1[1] Komiteta ministara državama članicama on medijskom pluralizmu i transparentnosti vlasništva https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-cm-rec-2018-1-1-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-media-pluralism-and-transparency-of-media-ownership
- SE (2022): Preporuka CM/Rec(2022)16 Komiteta ministara državama članicama o borbi protiv govora mržnje. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680a67955
- De Streel, A i M. Husovec (2020): Direktiva o e-trgovini kao kamen temeljac unutrašnjeg tržišta. Studija sprovedena za odbor Evropskog parlamenta za unutrašnje tržište i zaštitu potrošača. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648797/IPOL_STU\(2020\)648797_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648797/IPOL_STU(2020)648797_EN.pdf)
- EPRA (2016): Studija za o zaštiti maloletnika, rijaliti program i talent šou. Uporedni dokument . https://cdn.epra.org/attachments/files/2854/original/BCN_WG2_%20RealityTV_final_revised.pdf?1466159222
- ERGA (2022): Predlog Komisije za Evropski zakon o slobodi medija (EMFA)- stav ERGA-e novembar 2022. <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2022/11/EMFA-ERGA-draft-position-adopted-2022.11.25.pdf>
- ERGA (2021): Predlozi usmereni na jačanje Zakona o digitalnim uslugama (DSA) - Uz poštovanje regulacije sadržaja [na mreži https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2021/06/2021.06.25-ERGA-DSA-Paper-final.pdf](https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2021/06/2021.06.25-ERGA-DSA-Paper-final.pdf)
- Evropska audiovizuelna opservatorija/ EPRA (2021): Regulatorne vlasti za medije i izazovi saradnje, IRIS Plus, Evropska audiovizuelna opservatorija, Strazbur, decembar 2021. Autor: Cabrera Blázquez F.J., Denis G., Machet E., McNulty B. Izveštaj koji su zajedno autori Evropske audiovizuelne opservatorije i EPRAe. <https://rm.coe.int/iris-plus-2021en2-media-regulatory-authorities-and-the-challenges-of-c/1680a55eb1>
- Evropska komisija (2022): Predlog uredbe Evropskog parlamenta i Saveta o transparentnosti i ciljanju političkog oglašavanja <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0731&from=EN>
- Evropska komisija (2022): Predlog uredbe Evropskog parlamenta i Saveta o uspostavljanju zajedničkog okvira za medijske usluge na unutrašnjem tržištu (Evropski zakon o slobodi medija) i izmena Direktive 2010/13/EU. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0457&from=EN>
- Evropska komisija (2022): Ojačan Kodeks prakse o dezinformacijama. file:///Users/deirdrekevin/Downloads/2022_Strengthened_Code_of_Practice_Disinformation_TeAETn7bUPXR57PU2FsTqU8rMA_87585-4.pdf
- Evropska komisija (2021): Uredba (EU) 2021/818 Evropskog parlamenta i Saveta od 20. maja 2021. godine o uspostavljanju Programa kreativne Evrope (od 2021. do 2027. godine) i ukidanje Uredbe (EU) br. 1295/2013 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0818>
- Predlog uredbe Evropskog parlamenta I SAVETA o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga (Zakon o digitalnim uslugama) i izmeni Direktive 2000/31/EC <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=COM%3A2020%3A825%3AFIN>
- Evropska komisija (2020): komunikacije Komisije, Evropskom parlamentu, Savetu, Evropskom komitetu za socijalna pitanja i Regionalnom komitetu o akcionom planu evropske demokratije <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0790&from=EN>
- Evropska komisija (2000): Direktiva 2000/31/EC Evropskog parlamenta i Saveta [od 8 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32000L0031](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32000L0031)

REM (2015): Preporuka o upotrebi titlova i znakovnog jezika u cilju poboljšanja obezbeđivanja audiovizuelnog medijskog sadržaja i njihove pristupačnosti osobama sa oštećenjem sluha
<http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Preporuka%20%D0%BE%20nacinu%20koriscenja%20titlova%20i%20znakovnog%20jezika.pdf>

REM (2019): Preporuka o boljoj pristupačnosti programske sadržaja osobama sa invaliditetom
<http://www.rem.rs/uploads/files/Podzakonska%20regulativa/Preporuka%20o%20vecoj%20dostupnosti%20programskih%20sadrzaja%20osobama%20sa%20invalidetom.pdf>

SZO (2010): "Preporuke o marketingu hrane i bezalkoholnih pića deci".
http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44416/9789241500210_eng.pdf;jsessionid=16E7A7A42ABC8CCE27CD3E4FD2184F92?sequence=1

UN (2016): Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (KPOI):
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html>

Ova studija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije i Saveta Evrope, kroz zajednički program „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku“. Studija je razvijena u okviru projekta „Sloboda izražavanja i medija u Srbiji (JUFREX)“ (2019-2022) i objavljena u okviru projekta „Zaštita slobode izražavanja i medija u Srbiji (PROFREX)“ (2023-2026). Sadržaj je isključiva odgovornost autorke i ni u kom slučaju ne predstavlja zvanične stavove Evropske unije ni Saveta Evrope.

Zajednički program Evropske unije i Saveta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku“ (Horizontal Facility III) je inicijativa za saradnju, koja traje od 2023. do 2026. godine. U okviru programa aktivnosti će se sprovoditi u Albaniji, Bosni i Hercegovini, na Kosovu*, u Crnoj Gori, Severnoj Makedoniji, Srbiji i Turskoj. Pod okriljem programa se pruža podrška korisnicima u ispunjavanju reformskih agendi u oblastima ljudskih prava, vladavine prava i demokratije i usklađivanju sa evropskim standardima, što je prioritet u procesu proširenja EU.

Projekat „Zaštita slobode izražavanja i medija u Srbiji (PRO-FREX-S)“ omogućava institucijama korisnicima i organizacijama civilnog društva u Srbiji da napreduju ka ispunjavanju svojih reformskih agendi u oblasti slobode izražavanja i slobode medija, u skladu sa evropskim standardima. Cilj projekta je da doprinese unapređenom okruženju za realizaciju prava na slobodu izražavanja, posebno od strane novinara i medijskih aktera, u pluralističnijem i bezbednijem medijskom okruženju, i u skladu sa standardima koji su postavljeni u skladu sa članom 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

*Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

SRP

Zemlje članice Evropske unije su odlučile da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile stabilno okruženje, demokratiju i održivi razvoj zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija je posvećena deljenju svojih dostignuća i vrednosti sa zemljama i narodima van svojih granica.

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 46 država, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primenu Konvencije u državama članicama.

www.europa.eu

www.coe.int

Sufinansira
Evropska unija

Sufinansira i sprovodi
Savet Evrope